

Lördagen den 14 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 13 och protokollet för den 6 dennes.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets den 9 och 13 dennes bordlagda Utlåtande N:o 3, i fråga om användandet af den sedan 1866 års början upplupna bankovinst.

Herr vice Talmannen: Då de tvänne punkter, som innehållas i nu föredragna Utlåtande, så nära sammanhånga med hvarandra, att pröfningen af den ena kan vara betingad af huru den andra afgöres, så hemställer jag, om icke Kammaren ville besluta att öfverläggningen, rörande detta Utlåtande, må få omfatta begge punkterna; likväl med förbehåll att proposition till beslut framställes för hvar och en särskildt.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, härtill lemnat bifall, föredrogos:

Utskottets hemställanden i 1:sta och 2:dra punkterna.

Grefve Lagerberg, Sven: Efter Kammarens ärade ledamöter tyckas tveka att börja diskussionen i detta ämne torde det kanske tillåtas mig. Vid behandling af denna fråga inom Utskottet har jag varit af den åsigt att endast 1,500.000 R:dr skulle till Riksgälds-kontoret för fyllandet af nu befintliga statsbrist öfverlemnas, samt att hvad i öfrigt återstod af ifrågavarande vinstandel skulle reserveras för Bankens egna ändamål. Jag har dervid visst icke förbisett hvad Kongl. Maj:ts Proposition innehåller om behofvet af denna bankovinst för fyllande af den nu befintliga, ganska betydliga statsbristen, men jag har likväl ansett denna fråga hufvudsakligen böra betraktas ur synpunkten af Bankens egen fördel. Vår Bank eges af Svenska folket, som är dess principal, likasom vi dess direktörer, med åliggande att i främsta rummet

bevaka Bankens intresse. Banken har efter mitt förmenande tvänne ändamål: att tjena till vaxel- och depositionsbank, samt att vara en lånebank och genom sin rörelse i allmänhet erhålla en skäligen vinst att kunna användas till såväl Bankens fördel som Statens behof.

För att det första ändamålet med full trygghet skall vinnas, eller för att tydligare uttrycka mig, för att realisationen skall säkert upprätthållas, borde alltid i Bankens hvalf finnas lika mycket silfver som Banken har sedlar i rörelse, ett förhållande som af många skäl, synnerligast som Bankens organisation nu är, ej vore så alldeles klokt. Jag tror till och med att Bankens nuvarande grundfond af 25,000,000 skulle kunna till Statsverket öfverlemnas utaf fara att bankens förmåga att invexla med silfver skulle blifva störd. Det är för mig klart att, om man skulle börja realisera ifrågakvarande grundfonds säkerheter för att få silfver att dermed möta de i luckan presenterade sedlarne, detta ej skulle låta sig så lätt göra och att sedelinnehafvaren ej skulle blifva nöjd med en in-teckning uti en egendom i Småland eller en osäljbar obligation är otvifvelaktigt; bankovinstens bibehållande för Banken bidrager efter mitt förmenande nästan ej till Bankens förmåga att upprätthålla realisation. Detta beror ytterst på nationens moralitet. För Bankens andra ändamål att såsom lånebank biträda handel och näringar samt skaffa sig vinstmedel är det gifvet, att ju mera man har att utlåna, ju större blir vinsten för hvarje år och ju mera understödjdes näringarne. I vårt land finnes för närvarande dessutom en stark minoritet, som önskar, att hela eller större delen af bankovinsten skall reserveras för att Banken skall kunna mäta sig med privatbankerna. Utan att vilja concentrera all bankrörelse på en hand eller på minsta vis bestrida den nytta privatbankerna utträttat i vårt land, tror jag ändå att de ibland gjort sig skyldiga till åtskilliga missbruk och att de på Riksbanken utöfva ett tryckande inflytande. Att egent emot dem göra Riksbanken själfständig och stark synes mig derföre vara ganska klokt. Jag har derföre önskat att såsom *grundsats* skulle etableras, det hvarje år en viss del af bankovinsten skulle anslås till Bankens egna ändamål, den må användas till utvidgande af lånerörelsen eller till inköp af obligationer eller till handel med dylika m. m. För Riksgälds-kontoret kan det ej vara förenadt med någon olägenhet, att för fyllande af Statens behof upplåna några 100,000 R:dr mera eller mindre. För principens skull synes det mig således viktigt att icke hela vinsten nu öfverlemnas, ty genom att reservera litet hvarje år blir summan ändå slutligen ganska stor, och jag skulle gerna se dess grundfond stiga till hundrade millioner. Då fråga här var före om anslaget till de Kongl. theatrarne framställes, såsom en jämförelse dem emellan, att den stora theatern kunde liknas vid ett lineskepp och den mindre vid en monitor. Likheten är här densamma mellan Riksbanken och privatbankerna. Det bör således noga tillses att lineskeppet alltid är rustadt så att det kan bibehålla sin ställning gent emot dessa väl manövrerande och jernklädda monitorer, och då förde allt en och annan årlig bepanstring af det stora skrofvets behöfvast, det må nu vara tidsenligt eller ej.

Mitt yrkande är således att af 1866 års bankovinst 1,500,000 R:dr öfverlemnas till Riksgälds-kontoret för statsbristens fyllande och det redan i år, emedan jag anser, att, på sätt bankofullmäktige yttrat, då me-

del inflyta från filialafdelningarne, Banken dertill har tillgång, samt att återstoden reserveras för Bankens egna ändamål.

Jag tror, att man i allmänhet ej bör för en tillfällig brist eller förlägenhet uppoffra en klok grundsats.

Herr Malmsten: Den föregående ärade talaren ansåg på goda grunder att, vare sig man till Riksgälds-kontoret öfverlemnade eller icke öfverlemnade bankovinsten, sådant icke gjorde hvarken till eller från för metalliska kassan eller Bankens så kallade konsolidering. Jag behöfver således icke nu taga den sidan af frågan i närmare skärskådande. Det är deremot med anledning af hans yttrande, att, ju mer man reserverar af Bankens vinst för dess egna ändamål, desto mer ökas inkomsterna och höjes Bankens ställning — det är med anledning af detta yttrande som jag har begärt att få säga några ord.

Då vid förra riksdagen frågan om bankovinsten förevar till afgörande, yttrade en utmärkt representant i Andra Kammaren, att, då en fråga skall besvaras, beror mycket deruppå, huru sjelfva frågan uppställles. Frågan är här på hvad sätt det bankbolag, som heter Svenska folket, och hvilket vi här såsom dess ombud representera, skall använda den på rörelsen år 1866 uppkomna vinsten.

Jag har vid mer än ett tillfälle erfarit den icke ringa fördel det har med sig att, då samma lagar gälla för det stora som för det lilla, transportera de stora dimensionerna till en mindre skala, der förhållandena lättare kunna öfverses, och der äfven det vanliga ögats synvidd är tillräckligt för att i en blick fatta det väsendtligaste. Nå väl, mine Herrar, låtom oss äfven här nu göra detta: låtom oss eftertänka, huru ett annat, vanligt, med kloket och omtanke förvaltadt bolag skulle gå till väga i ett med detta analogt fall. Utan tvifvel skulle det, såsom det förnuftigaste, uppställa följande regel. Behöfver icke bolaget på annat sätt använda vinsten, — då är det både rätt och klokt att behålla densamma kvar i rörelsen, för att öka denna och med detsamma öka den framtida behållningen. Men behöfves vinsten för bestridandet af vissa oundgängliga utgifter, — nog vore det då ett eget sätt att gå till väga, om man icke ville använda tillgångar som man, så att säga, har i sin hand, utan i dess ställe, för att anskaffa dertill behöfliga medel, onödigtvis ökade svårigheterna, hvilka redan förut i sig sjelfva voro tillräckligt stora.

Frågan som här skall besvaras är derföre denna: behöfves bankovinsten för bestridandet af nödvändiga statsutgifter, eller med andra ord, finnes det, oberäknadt bankovinsten, tillräckliga tillgångar för statsregleringens uppgörande? På denna fråga äro visserligen Stats-Utskottets ledamöter bäst i tillfälle att lemna ett tillförlitligt svar; men jag tror dock på grund af allmänt kända förhållanden, att vi litet hvar kunna förutse, huru svaret kommer att utfalla.

Jag ber att få förnya mitt redan förut reservationsvis gjorda instämmande i Herr Wijkanders hemställan, att, med bifall till Utskottets förslag i första punkten, de deri omförmälda 2,100,000 R:dr må till Riksgälds-kontoret öfverlemnas redan under loppet af innevarande år.

Herr Schartau: Då åtskillige Kammarrens ledamöter torde erinra sig, att jag vid sistlidne riksdag väckte motion derom att bankovinsten icke skulle fräntagas Banken och öfverlemnas till Riksgälds-kontoret för fyllande af Statens behof, bör det icke förefalla oväntadt, att jag nu uppträder i samma syftning och för samma ändamål; men då jag alltför väl vet, att man bör rätta sina önsknigar efter sannolikheten för deras uppfyllande, så vill jag härutinnan icke gå mina ärade motståndare till mötes med en sådan ovarsamhet som att fordra *allt*. Jag bör sålunda inskränka mina pretentioner inom möjlighetens gränser, men jag gör det, jag kan ej neka dertill, under afgifvande af en viss protest. Första frågan är nu, hvad är möjligt? Jag tillåter mig säga, att jag för min del icke kan förorda eller finna nödvändigt att en så stor summa af Bankens vinstmedel för år 1866, som den Utskottet föreslagit, nu öfverlemnas till Riksgälds-kontoret. Jag önskar helst, då det hela icke lär kunna reserveras, att den summa som aflätes måtte blifva så begränsad, som några af Utskottets reserverter påyrkat; dock är jag, med afseende på vigten af att åtminstone vinna något, beredvillig att härutinnan i nödfall gå äfven längre. Jag vet alltför väl, att det skall anses vägdadt, om någon för närvarande offentligt uppträder med en förmaning till Riksdagen att taga uppmärksam vörd om Banken och sedan i sammanhang dermed har den dristigheten att påstå, att denna vörd, så fullständigt som skulle varit önskvärdt, icke handhafs under den förflytna tiden; jag behöfver icke heller upprepa detta; hvar och en inser det nog ändå. Kommer nu ifrån Representationens sida att fortfarande göras gällande den grundsatsen, att Bankens vinstmedel så mycket som möjligt böra tagas ifrån Banken och användas till statsbristers fyllande, så kan för Banken en ganska bekymmersam tid inträffa, då deremot, om motsatt förhållande får ega rum, Banken skulle kunna blifva storartadt rik. Man har hört sägas, att Banken redan nu verkligt är mycket rik och att den har en grundfond på 25 millioner; en oerhörd summa, tycker man, och i Sverige, der tillgångarne ännu ej äro särdeles stora, kan detta tycke förklaras, men beloppet är dock i förhållande till väl ordnade utländska bankers grundkapitaler ganska måttligt. Tager man för öfrigt i närmare öfvervägande, hvaraf vårt grundfondskapital består och huru det skall vid inträffande behof göras användbart för Bankens ändamål, så skall man finna ganska stora svårigheter att förvandla dessa 25 millioner till reda penningar. Reda penningar, eller klingande mynt, är dock hvad som nödvändigt måste tillhandahållas Bankens sedelinnehafvare och deponenter till sista riksdalern. En banks belägenhet blifver vädlig, om i detta fall någon omsorg försummas och besinnar man huru den metalliska valutan hos oss har sjunkit och kan sjunka genom den stora sedelmassa, som trycker derpå, icke allenast genom Riksbankens eget pappersmynt, utan äfven genom de enskilda bankernas landet öfversvämmande sedelutgifning, så borde ej vara något tvifvel, att ju icke Banken alltid har största behof af motståndskraft i form af metallisk kassa och kapitalöfverskott. Detta skulle vara väsendtligt annorlunda, om de enskilda bankerna vore skyldiga att förse sig med silfver eller guld för sina sedlars inlösen, men så är ej förhållandet och detta helt naturligt, så länge Riksbankens sedlar utgöra tvångsmynt, ty man kan svårligen fordra att privatbankerna

skola inlösa sina sedlar med annat mynt än det, som en hvar är skyldig att emottaga. I alla fall hafva de sina oktrojer och kunna således icke tills vidare äläggas något nytt. Emellertid utgör det ett faktum, att de enskilda bankerna icke innehafva för sina sedlars inlösen mera än en viss portion af Riksbankens sedlar. Dessa, som utgöra omkring 10 millioner, ätminstone vid hvarje kvartals slut, befinnas således på några få händer, hvarigenom faran af en påtryckning på Riksbankens kassa alltid är ojemförligt större, än om motsvarande kapital vore fördeladt på mångfaldiga händer. Således hafva vi härutinnan straxt en farlighet för Riksbankens metalliska kassa. En annan betänklighet är, att, om Riksbanken märker att dess metallförråd betydligt sjunker, den måste minska eller draga in sin utlåning, hvilket är lika naturligt som rätt, hvaremot detta icke hindrar de enskilda bankerna att samtidigt öka sin sedelemmission, hvilket för dessa blirver så mycket förmånligare, som genom den minskade konkurrensen med Riksbanken, räntan kan höjas och vinsten fördubblas. Denna deras sedelutgifning har redan till stor del utträngt Riksbankens sedlar ur rörelsen och tillvällat sig ett betänkligt inflytande på allmänna förhållanden. För den som icke låter sig af rosenfärger förblindas, bör vara lätt att inse vigten af att icke beröfva Banken hvad han behöfver för att stärka sin ställning. Det är temligen solklart att, om under framfarna tider Banken lemnats i fred och fått behålla sina vinstmedel, skulle Sveriges Riksbank nu kunnat förmå stora saker. Han skulle i detta fall nu varit egare af en grundfond på hundra millioner. Men vid hvarje riksdag har Staten tagit i anspråk och disponerat snart sagdt allt, och faran för Banken ligger såväl häri som att den icke i detta fall själf får hafva tömmarne i sin hand.

Föregående riksdag visade sig, att de åsigtar, för hvilka jag kämpar, saknade flertalets sympatier, och på samma gång jag fruktar för att det kommer att gå på samma sätt äfven nu, får jag förklara, att det skulle vara mig en stor glädje, om man icke under en kommande tid finge erfara ledsamma verkningar af de motsatta åtgärder, man nu så ifrigt förordar. För min del är jag ingenting mindre än optimist, synnerligast när det gäller penningar, och har man lefvat länge och lärt sig inse huru vanskligt det är att tro sig vara rik, eller inbilla sig att rikedom är oförgänglig, skall man finna detta åskådningssätt väl grundadt och äfven på Sveriges Riksbank fullt tillämpligt. Att tro det 25 millioner äro ett så enormt kapital och att föreställa sig det dessa, till stor del bestående i fordringar på namn, äro att taga på hyllan, när man behagar — detta är en förvillelse. Nu säger man förmodligen, att den, som yrkar, att Bankens behållna vinst icke må aflemnas till Riksgäldskontoret, utan för Bankens räkning reserveras, dermed icke menar annat, än att Banken med dessa medel skall utvidga sin utlåning, och jag vet väl att detta är något, som från vissa håll anses mycket skadligt. Det är visserligen ej heller min mening att påyrka något sådant; men jag kan icke neka, att det förefaller mig klart, att i samma mån Banken blir urständsat att oförminskadt uppehålla sin lånerörelse, i samma mån lemnas det tillfällan åt enskilda kapitalister att af denna svaghet draga en oskäligen vinst. Vore Statens ställning sådan, att Riksgäldskontoret, genom att få en och en half eller två millioner, komme helt och hållet i flott vatten, skulle

jag hafva mindre att invända, men då denna summa blott utgör en liten del af hvad som egentligen behöfves och hvad som skall upplånas, så tror jag det vara bättre att, då upplåning i alla fall skall ske, låna litet mera och låta Banken vara i fred och åtminstone bibehålla en fläck, der man kan njuta fullkomligt absolut trygghet. På dessa skäl önskar jag afslag å Utskottets Betänkande i 1:sta punkten och skulle hafva stora anledningar att beklaga, om Första Kammaren icke behagade lyssna till en varnande röst. Likväl bör jag tillägga, att om under loppet af diskussionen en allmännare mening gör sig gällande att t. ex. 1 million R:dr böra till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof anslås, jag då vill deruti förena mig. Bankofullmäktige hafva emellertid tillstyrkt 1,500,000 R:dr, och kan splittring undvikas genom en koncession dertill, får jag, ehuru ogera, finna mig äfven häruti. Hvad beträffar tiden, instämmer jag i allo med Banko-Utskottet: Riksdagen må bevilja större eller mindre summa, så fordrar jag dock att öfverlemnandet af det som bestämmes icke må ske förr än år 1869.

Herr Heijkenskjöld: Då jag genomläst Betänkandet och deremot afgifna reservationer, har jag funnit att Utskottets förslag i denna punkt skiljer sig från reservanternas derutinnan, att dessa sednare yrka det 600,000 R:dr måtte af den för år 1866 behållna bankovinsten för Bankens egen räkning reserveras. Det vore sannerligen beklagligt, om vår Riksbank skulle befinna sig i en sådan ställning att, då den har en uppgifven vinst för nämnda år af 2,100,000 R:dr, dess kassa skulle finna sig generad af att släppa ut den helt och hållet; men å en annan sida vore det ett beklagligare förhållande, om vårt Riksgälds-kontor ej skulle kunna reda sig, med mindre äfven denna skilnadssumma af 600,000 R:dr till detsamma öfverlemnades. Då vår ställning emellertid är sådan att Riksgälds-kontoret måste upplåna penningar för att bestrida statsutgifterna, så anser jag det betyda mindre, om öfver den i Kongl. Maj:ts Proposition bestämda låne-summan ytterligare 600,000 R:dr upplånas, hvaremot det torde vara af mera vikt, att Banken får för sin del behålla en del af sin ärliga vinst. Jag ber att få återföra i minnet de förhållanden, som i afseende på vår bankrörelse voro rådande för längre tid tillbaka, och hvilka gäfvo General Lefrén anledning att framkomma med sin bekanta motion i detta syfte. Det må vara odisputabelt att ett bolag, som har betydlig vinst, skall utveckla sig och florerera i ännu högre grad, om ärligen för bolagets drift afläggas något af dessa vinstmedel, och deraf äfven få en ökad kraft att uppfylla sina skyldigheter och uppehålla realisationen. Så länge Banken skall befatta sig med lånerörelsen, bör man äfven bestämma att af dess vinst något ärligen må afsättas för dess egen räkning. När vi derjemte hafva en Styrelse för denna bankinstitution, som ätnjuter Riksdagens förtroende, så tror jag att man bör fästa uppmärksamhet vid och sentera, hvad de, som äro närmast i tillfälle att bedöma förhållandena i sjelfva verket, härutinnan föreslagit.

På grund af hvad jag nu anfört får jag sålunda anhålla att, med bifall till det, som Fullmäktige i detta fall föreslagit, Riksdagen måtte besluta, att af Bankens behållna vinst för år 1866 en summa af 1,500,000

R:dr må till Riksgälds-kontoret aflemnas, äfvensom, hvad tiden härför angår, att aflemmandet må ske under loppet af år 1868.

Herr Wallenberg:

Friherre Stjernblad: Vid bedömande af föreliggande ämne framställer sig för mig till besvarande fyra frågor; den första: har Riksbanken några medel att aflåta? den andra: förefinnes något verkligt behof, för tillfredsställande hvaraf Bankens vinstmedel böra användas? den tredje: kan Riksdagen utan att äfventyra Bankens säkerhet eller det med Banken afsedda ändamål tillgripa dessa medel? och den fjerdte: hvilken tid är den lämpligaste att allemna berörda medel till Riksgälds-kontoret? Hvad nu den första frågan angår, se vi af förevarande Betänkande, att Banken vid 1866 års slut egde utom sin grundfond å 25 millioner R:dr ett öfverskott af tillgångar utöfver sina skulder till belopp af 4,007,797 R:dr 64 öre, och att af dessa medel vinsten för år 1865 utgjorde 1,860,359 R:dr 52 öre och för år 1866 ett belopp af 2,112,604 R:dr 28 öre. Då man dertill besinnar, att Riksbanken under år 1867 haft efter all sannolikhet en vinst af omkring 1,900,000 R:dr, eller ett större belopp än det som af 1865 års vinst skall till Riksgälds-kontoret aflemnas, synes man mig med lugn kunna svara ja på den första frågan. Beträffande andra frågan finna vi af Kongl. Maj:ts Proposition öfver Statsverkets tillstånd och behof, att Riksgälds-kontoret, för att betäcka sina utgifter för år 1869 måste anskaffa minst 7 å 8 millioner R:dr, och detta efter att 1866 års bankovinst antagits ingå till Riksgälds-kontoret utöfver dess beräknade tillgångar. Detta belopp måste anskaffas antingen genom påläggande af högre skatter eller genom upptagande af lån, och i båda fallen ej lemna ur sigte hvad som kan finnas i kassan. Likasom nu den enskilde mannen för att honorera sina förbindelser först tager hvad han har i kassan, så synes mig ock Staten böra gå tillväga, hvarföre det ock förefaller mig alldeles i sin ordning, att Riksdagen för att tillfredsställa Riksgälds-kontorets nämnda behof först använder hvad af Bankens medel kan disponeras. För besvarandet af den tredje frågan behöfva vi, såsom jag tror, blott genomläsa ifrågavarande Betänkande och för öfrigt taga några allmänt kända förhållanden i öfvervägande. Man finner då, att inbetalningar till belopp af omkring 1,500,000 R:dr kunna under loppet af detta år af Riksbanken påräknas från filialbankerna i Calmar, Helsingborg och Carlshamn. Det är således sina egna sedlar till nämnda belopp, som Riksbanken under detta år får in. Derjemte skall man komma ihåg att under innevarande år kommer att till Riksbanken inflyta vinsten för 1868, hvilken säkerligen kan beräknas till minst 1,900,000 R:dr. Man finner således, att Riksbanken vid slutet af år 1868 skall hafva en ökad behållning af 3,400,000 R:dr, och att jemväl Banken, äfven om den lemnade ifrån sig alla dessa medel, dock skulle vid nämnda års slut befinna sig i alldeles samma ekonomiska belägenhet som nu, och hvarför redogörelse lemnats i Utskottets Betänkande. Nu är det dock icke fråga om att Riksbanken skulle aflåta hela nämnda summa, 3,400,000 R:dr, utan blott 2,100,000 R:dr, hvarigenom följaktligen Riksbanken skulle under detta år öka sina tillgångar med 1,300,000 R:dr och således jemväl med samma belopp kunna

öka sin lånerörelse. Om man nu besinnar, att ett af Bankens ändamål är att underlätta penningarörelsen i landet och lemna lån åt handeln och industrien. och Banken, äfven genom aflemmandet af sagda medel, blir bättre än förut i tillfälle att uppfylla detta sitt ändamål, kan man väl icke annat än medgifva, att Banken icke uppoffrar det ena af sina ändamål genom aflemmandet af ifrågakomma medel. Äfventyras då Banken, derest den icke får behålla sagda medel, att icke kunna inlösa sina sedlar med metallisk valuta. Det utelöpande beloppet af Bankens sedlar utgör enligt sista rapporten i jemnt tal 24 millioner R:dr. af hvilka de enskilda bankerna innehafva liggande i sina kassor 11,500,000 R:dr utom hvad de hafva på sina respektiva räkningar i Banken. Hvad dessa 11,500,000 R:dr angä, kan man vara ganska lugn för att icke de komma att hårdt trycka på Bankens metalliska kassa. Det finnes icke någon som är så öm om Bankens förmåga att kunna med silfver inlösa sina sedlar som de enskilda bankerna. och denna ömhet är ganska pålitlig, ty den härrör af egen fördel. Hvarje minskning af de enskilda bankernas inneliggande riksmynstskassor, förorsakar nemligen en minskning i större proportion af egna sedlars löpande ute i den allmänna rörelsens och man kan anse dessa elfva och en half millioner såsom nära nog icke existerande. Det återstår således egentligen endast tolf och en half millioner, som Banken skulle kunna nödgas att inom någon kortare tid med silfver inlösa. Samnt är väl att Banken jemväl har skuld på grund af depositioner och kreditiv; men skola vi då lemna alldeles å sido, att Banken ock har fordringar af cirka fyrtio millioner. Det är således min fasta öfvertygelse, att Riksbanken för närvarande står fast som på ett hälleberg, och att dess säkerhet på intet sätt äfventyras genom aflemmandet till Riksgäldskontoret redan år 1868 af ifrågakomma medel. Nu anmärker man visserligen, att Bankens metalliska kassa nästan ständigt sjunker, och att den nu snart är nere vid dess i lag bestämda belopp. Ja, mine Herrar, det som föranleder all denna oro är icke något annat än just detta stadgande, att Bankens metalliska kassa icke får vara lägre än 10 millioner, huru lågt Bankens utelöpande sedelstock än må nedgå. Men äfven med bibehållande af denna bestämmelse tror jag icke, att någonsin Banken skall blifva urständsat att fullgöra sina förbindelser, så vida icke i landet inträngande fiender utplundra den. Skulle nemligen äfven den metalliska kassan sjunka intill dessa 10 millioner, hafva ju Fullmäktige utvägar att för Bankens tillgångar sjelfva uppköpa silfver. Banken eger nemligen obligationer till ganska betydliga belopp, hvilka obligationer alltid kunna försäljas om ock stundom med någon mindre fördel; men det är något, som vidläder alla banker, att de emellanåt få på sina operationer vidkännas förluster. Hvad jag nu anført innehåller, såsom jag förmodar, svar på tredje och fjerde frågorna; och framgår af dessa svar, att jag för min del anser mig böra yrka bifall till hvad Utskottet under punkten 1:o i detta Betänkande hemställt och att i punkten 2:o må insättas, i stället för orden »först under år 1869», orden »år 1868».

Herr Ekman, Johan Jakob: Inom denna Kammare synes tvisten hufvudsakligen gälla, huruvida af Bankens vinstmedel skola till Riksgäldskontoret öfverlemnas 2,100,000 R:dr eller 1,500,000 R:dr, således en skillnad af 600,000 R:dr. Vid denna frågas bedömande har jag

ansett, att man borde först undersöka, hvar dessa 600,000 R:dr bäst behöfvas — i Rik-banken eller Riksgälds-kontoret. Att Riksgälds-kontoret har stort behof af dem, tror jag att jag kan yttra, utan fara att blifva motsagd. Det blir då fråga, huruvida Banken utan olägenhet kan undvara dessa medel eller icke. För min del inser jag icke någon fara för Riksbanken deri att afstå det större beloppet, ty kan Riksbanken vara af med 1,500,000 R:dr, kan den ock vara af med 2,100,000 R:dr. Man säger väl att, om dessa 600,000 R:dr öfverlemnades till Riksgälds-kontoret, skulle, i betraktande deraf att Riksgälds-kontorets hufvudsakliga utgifter bestå i likvider till utlandet, aflemmandet inverka på den metalliska kassan. Jag tror dock icke, att förhållandet i någon mån blifver annorlunda, i fall dessa penningar utlånades till enskilda personer, hvilket blefve händelsen, i fall de för Riksbanken reserverades. Vidare har man anmärkt, att, om Riksbanken finge behålla dessa medel, dess rörelsekapital skulle ökas och den sålunda blifva i tillfälle att till län sökande utlemna större belopp; men denna anmärkning tror jag icke vara af någon synnerlig betydelse, då Banken i alla fall har inestående ett års vinst, hvilken för år 1867 beräknas uppgå till omkring 2,000,000 R:dr. Jag medger visserligen, att om Riksgälds-kontorets ställning vore sådan, att den icke behöfde ifrågavarande medel, det kunde vara skäl att reservera dem för Banken, men då nu så icke är förhållandet, förefaller det mig besynnerligt, att, då båda institutionerna tillhöra Staten, Banken, ehuru den har penningar, icke skall aflemna sådana till Riksgälds-kontoret, utan detta blifva tvunget att låna på annat håll. På grund af hvad jag nu anfört får jag yrka bifall till första punkten af Utskottets Betänkande. I afseende på andra punkten i samma Betänkande har jag, såsom det synes, instämt uti en reservants hemställan att aflemmandet af berörda 2,100,000 R:dr. till Riksgälds-kontoret måtte ske redan *under 1868*. Jag anser detta så mycket nödigare som, enligt hvad den Kongl. Propositionen om Statsverkets tillstånd och behof utvisar, Riksgälds-kontoret just i år synnerligen väl behöfver dessa medel. Jag ser icke heller något skäl, hvarföre man skulle dröja dermed, då Riksbanken kan rätta sina utlåningar derefter samt dessutom har att under året påräkna inbetalningar från åtskilliga filialbanker till belopp af 1,500,000 R:dr.

Herr Ehrenheim: Då Kongl. Maj:t uti sin Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof yttrat sig för sin del antaga, att af den för år 1866 upplupna bankovinsten 2,100,000 R:dr kunde för Riksbanken utan olägenhet undvaras och redan under innevarande år blifva Riksgälds-kontoret tillgängligt, tillåter jag mig i frågan yttra några ord. Det synes mig gifvet, att, om ej denna vinst behöfves för Riksbankens förstärkande, så bör den till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, som, äfven om det erhåller dessa medel, dock har vid innevarande års slut en brist af mellan 7 å 8,000,000 R:dr. Då, såsom redan af andra talare antydtt blifvit, Riksbanken och Riksgälds-kontoret båda två äro Statens institutioner, synes det mig icke vara lämpligt, att, då den ena institutionen har en betydlig årsvinst, denna icke skall öfverlemnas till den andra, då den deraf är i behof, utan denna nödgas betäcka sin brist medelst upptagande af lån eller upptagande af nya skatter. Förhållandet vore

visst annorlunda. i fall Riksbankens vinster blifvit under föregående goda år så hårdt anlitade, att Banken icke heller då fått begagna den att förstärka sig; men detta är icke händelsen. Då realisationen började, egde Riksbanken en grundfond af 6.600.000 R:dr, hvilken nu mera ökats, så att den uppgår för närvarande till 25.000.000 eller nära fyra gånger så mycket som den var vid början. Dessutom, äfven om Riksbanken afstår af 1866 års vinstmedel 2.100.000 R:dr, har den dock utöfver nämnde grundfond under sin hand 1867 års vinst, hvilken efter mig meddelad uppgift utgör 1,995,647 R:dr 47 öre för att icke tala om den andel af 1868 års vinst, som till Banken inflyter innan 1866 års vinst skall inbetalas. Under sådana förhållanden och då det ligger i sakens natur, att, om Riksgälds-kontoret skall upplåna penningar motsvarande hvad som innehålles af bankovinsten och dessa upplånas inom landet, det för enskilda tillgängliga rörelsekapitalet der blifver så mycket mindre, synes man mig icke böra lägga så stor vikt vid, att Riksbanken får behålla för egen räkning en del af 1866 års vinst, hvilken väl skulle användas till utlemnande af lån åt enskilda personer och följaktligen icke heller i detta fall skulle minska Bankens sedelansvarighet. På grund af hvad jag nu anført får jag förena mig med dem, som yrkat bifall till hvad Utskottet under första punkten af dess Utlåtande hemställt, och skall icke underlåta att vid andra punkten yrka, att berörda 2.100,000 R:dr måtte redan under innevarande år till Riksgälds-kontoret aflemnas, såvida icke Kammararen föredrager, att denna andra punkt till Utskottet återmitteras, deremot jag för min del icke har något att anmärka.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Då man under denna diskussion särdeles starkt betonat, att frågan, i hvad mån Riksbankens vinst borde till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, berodde på Statsverkets behof och således icke på det behof Banken för egen del kunde hafva att behålla denna vinst, samt man till och med sagt, att Riksbanken och Statsverket egentligen vore en och samma institution, får jag, som anser det vara synnerligen farligt, i fall dylika meningar vunne en allmännare utbredning, mot desamma protestera. Historien, som är den bästa läromästarinna som folken hafva, lär, att, då dessa åsichter gjort sig gällande, de snart nog ledt till för samhället ganska bedröfliga följder. Inom Sverige der de, dess värre, haft alltför mycket insteg, finna vi hurusom, äldre exempel att förtiga, under sednare delen af den så kallade frihetstiden. Banken behandlades efter sådana grundsatser, hvaraf följden blef penningevärdets försämring, hvarpå slutligen följde 1776 års åtgärder för penningeväsendets ordnande. Men de gamla förvirrade begreppen fortforo ändå, såsom beqväma för styrande, som högre skattade att hjälpa sig ur förlägenhet än att tillse att sådant skedde med hederliga medel, och följden blef äfven nu en sedelemission, som, då sedlar i och för sig icke äro annat än papper och icke mynt, då myntet tröt till sedlarnes invexling och bankoluckan stängdes, ledde till ett djupt fallande af sedelvärdet, till dess slutligen stadga åter infördes genom 1834 års realisation. De förluster och lidanden, som emellertid genom dessa penningeförsämringar tillskyndats så väl allmänna inrättningar som enskilda personer, låta sig icke beräknas och minnet deraf kvarstår som en skam för

alla dem, som till dessa sorgliga förhållanden i ett eller annat afseende medverkat.

Huruvida, under nuvarande förhållanden, Riksbanken utan men må af 1866 års vinst kunna aflemna 2.100.000 R:dr. vill jag, efter hvad af andra talare blifvit sagdt, hålla troligt, men till något tvifvel kan man dock ledas deraf, att man i Utskottets Betänkande läser att utlemnandet af denna vinst skulle kunna föranleda en ökad sedelemission. Hvad vill nu detta säga? Har Banken verkligen någon vinst, bör den väl finnas, utan att någon ovanlig sedelemission behöfver ske; kan åter vinsten icke utlemnas utan en sådan sedelemission, hvad är då vinsten? I fråga om åtskilliga andra, i Banko-fullmäktiges i Betänkandet intagna utlåtande, framkastade besynnerliga åsichter, kunde väl vara åtskilligt att säga, men då Herr Wijkander i sin reservation synes mig hafva redan vederlagt dessa åsichter, finner jag mig i detta afseende endast behöfva återopå hvad sålunda är anfördt.

Herr vice Talmannen: Då under öfverläggningen återopats en reservation, som en af denna Kammares ledamöter fogat vid detta Betänkande, och denna reservation är motiverad af tvänne deri uttalade satsar, hvilka jag för min del ej kan godkänna, ber jag att först få yttra några ord derom. Reservanten säger, att, om Riksgälds-kontoret inom landet upplånar ett visst belopp för fullgörandet af utländska liqvider, denna åtgärd inverkar lika mycket eller lika litet på Riksbankens metalliska kassa, som derest samma belopp aflemnas direkte från Riksbanken till Riksgälds-kontoret. För så vidt reservanten afser förhållandet med vaxelkursen, medger jag, att denna sats är riktig; men afser han deremot ställningen för Bankens metalliska kassa, förstår jag ej detta yttrande. Det synes mig nemligen klart, att, om Banken öfverlemnar direkte en viss summa till Riksgälds-kontoret, så, ehvad för denna summa uppköpas vaxlar för utländska liqvider eller för ändamålet uttages silfver från Banken, uppstår i båda fall en minskning i Bankens rörelsekapital. Om deremot Riksgälds-kontoret gör upplåning till samma belopp och därför uppköper vaxlar för enahanda ändamål, är det gifvet att Banken eger tillfälle att med den invexlade sedelmassan återbringa den metalliska fonden till samma belopp som den var före operationen. Det förekommer mig vara aldeles detsamma, som, om man ville säga, att, om en enskild person skänker bort en del af sin förmögenhet, han icke kommer i sämre ställning, än om han säljer bort den. Vidare säger reservanten, att, om Riksbanken redan förut i sin utlåningsrörelse utsläppt så mycket sedlar, att Bankofullmäktige finna en ytterligare förökad sedelemission betänklig, föranleder en större utbetalning, sådan som den ifrågavarande, en nödvändighet att med ett motsvarande belopp inskränka lånerörelsen; samt att det sålunda vore med hänseende till utlåningen och icke med hänseende till silfverutvexlingen, som öfverlemnandet till Riksgälds-kontoret af 1866 års Bankovinst kunde hafva någon inverkan på penningställningen inom landet. Det är visserligen sannt, att begge alternativerna hafva den gemensamma verkan att absorbera från penningcirkulationen ett visst belopp, men det är den väsendtliga skilnad, att i det ena fallet penningarne tages från långifvare eller kapitalister och i det andra fallet från låntagare. Att verk-

ningarne häraf icke kunna blifva desamma, torde finnas uppenbart. Innan jag ingår i hufvudsaken, vill jag bemöta några under öfverläggningen fällda yttranden. Det har sagts, att Banken varit i tillfälle att sälja mera än som skett af sina obligationer. Förhållandet dermed är sådant, att då för någon tid sedan Riksgälds-kontorets 5-procents-obligationer stodo i fördelaktig kurs, Banken anmodade ett bankirhus i Hamburg, med hvilket Banken står i affärsförbindelser, att söka på den utländska marknaden försälja en del af samma obligationer. De gingo då till 92½ procent, men snart uppstod konkurrens från annat håll, i följd hvaraf den fördelaktiga kursen upphörde. Det kunde visserligen gatt an att försälja obligationerna till något lägre belopp, men af omsorg för Bankens och landets kredit, ansåg man lämpligt att, sedan man förut meddelat kommissionären ett limiteradt försäljningspris afvakta någon tid, innan någon ytterligare försäljning till nedsatt pris borde ega rum. En ledamot af Kammaren har skildrat Bankens finansiella tillstånd såsom synnerligen tillfredsställande. Jag är visserligen icke en af dem, som äro alltför lättskrända i detta hänseende, men jag får dock erinra derom, att största delen af Bankens tillgångar äro bundna i lånerörelsen, och att dessa endast successivt kunna indragas, hvarförutan Banken alltid måste vara beredd på att kunna tillfredsställa anspråken af de institutioner, som hafva sig tillerkända större eller mindre kreditivsummor hos Banken.

Sjelfva saken har egentligen två mörka sidor. Den ena är följderna af beslutet vid sista riksdagen, att två års bankovinst skulle för Statens ändamål användas, hvarigenom naturligtvis Bankens kapitalstyrka blifvit betydligt reducerad i jämförelse med hvad förhållandet varit under den föregående tiden, helst dessa två års bankovinst skulle redan under den då löpande statsregleringsperioden utbetalas. Den andra mörka sidan är det betänkliga tillståndet, som uppkommit af den allmänna missväxten sistlidet är och den deraf beroende rubbningen mellan landets export och import. Det är fruktansvärdt, att detta missförhållande och de svåra konjunkturerna ännu ej på långt när äro öfverständna. Det är nemligen väl känt, att i utländska hamnar ligga för Svensk räkning uppköpta betydliga spannmålsförråd, hvilka blott vänta på öppet vatten för att till landet införas. Om man derjemte besinnar, att en icke obetydlig del af landets skuld till utlandet för förra årets import troligen ännu icke blifvit betald, så kan man väl skäligen motse under nästa år ett ytterligare ganska kämbart tryck på Bankens metalliska kassa. Jag anser derföre nödigt, att man förfar varsamt uti ifrågakomma hänseendet. Jag vill dock icke gå längre än att till en början Banken måtte befrias från skyldighet att under första hälften af innevarande år göra några utbetalningar till Riksgälds-kontoret. Jag föreställer mig nemligen att, sedan vi närmat oss den nya skördetiden, och skeppningen af våra hufvudsakligare exportprodukter för året hunnit upprymma vår penningemarknad och öka vår vaxellgång, vi med mera trygghet må kunna emotse den närmaste framtiden. Jag skulle visserligen helst önskat, att såsom Bankofullmäktige tillstyrkt, endast ett belopp af 1,500,000 R:dr af 1866 års bankovinst måtte under innevarande år för Statsverkets ändamål användas, och att detta belopp finge utbetalas under sednare hälften af innevarande år i vissa terminer, såsom i början af Juli, September och

November månader, men, om Kamraren bestämmer sig för att hela ifrågakomma beloppet 2,100,000 R:dr skall till Riksgälds-kontoret anvisas, vill jag ej bestämdt sätta mig deremot, men skulle då önska, att öfverskjutande beloppet 600,000 R:dr måtte anvisas att utgå först i medlet af Januari månad nästkommande år.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning klockan 6 eftermiddagen.

Herr Schartau: Utaf hvad man här under öfverläggningen yttrat, finner jag att hvad jag i mitt förra anförande sade blifvit i ett afseende missförstådt, hvarföre jag anhåller att få tillägga några ord. Min ärade granne yttrade nemligen, att jag sagt, att ifrågakomma medel borde för Banken reserveras för att såmedelst öka lånerörelsen; men det var icke så; hela syftningen af mitt anförande gick ut på att ådagalägga, att Banken sjelf för sin trygghet behöfde dessa sina medel. Följden deraf att medlen för Banken reserverades skulle väl blifva att nuvarande lånerörelse kunde utan rubbning uppehållas, men icke att den skulle eller borde utvidgas. *En* sak är att utvidga lånerörelsen, *en annan* sak att minska eller indraga densamma. Detta sednare är i alla händelser betänkligt, men att under nuvarande tryckta förhållanden vidtaga en sådan åtgärd torde vara minst sagt för det allmänna otjenligt. Om det också kan ligga i den enskilde kapitalegarens intresse att Riksbankens förmåga att beherrska penningemarknaden i vårt land, minskas, kan jag dock för min del icke godkänna, att Banken skall sättas i den belägenhet, att den måste indraga en häfdvunnen lånerörelse; men detta blefve utan tvifvel händelsen, i fall Riksdagen bifölle Banko-Utskottets förslag. Då den ene af mina värde motståndare tydligen förklarar att Riksgäldskontoret är uti en ganska tillfredsställande belägenhet och således icke är i behof af ifrågakomma medel, men den andra deremot uttalat en alldeles motsatt åsigt, skulle jag tveka på hvilkenderas uppgift jag skulle tro, om icke den första uppgiften kommit från en person, hvilken i Stats-Utskottet tjenstgör på sjelfva Riksgäldsafdelningen och således har närmaste tillsynen öfver Riksgälds-kontoret och förthy bör hafva den säkraste kännedom huru det står till der. Jag tror gerna på hans ord i detta fall och äfven att, då Riksgälds-kontoret ändock skall upplåna åtskilliga millioner, det på Riksgälds-kontorets ställning icke mycket kan inverka, om det lånar en eller två millioner mer eller mindre. Ja, mina Herrar, om Riksgälds-kontoret för att bestrida sina utgifter kunde genom den ifrågasatta bisträckningen alldeles undvika lån, då vore skäl att taga noga i öfvervägande, huru långt Riksbanken i berörda hänseende kunde anstränga sig, på det att man måtte slippa den ledsamma saken att hvarje riksdag upptaga nya lån: men då så icke är förhållandet, utan Riksgälds-kontoret i allt fall måste låna 7, 8 eller flera millioner, så tycker jag icke att det är skäl att uppoffra den allvarliga omsorgen om Banken, för den mindre olägenheten af en något större upplåning genom Riksgälds-kontoret. Man har erinrat derom att vid den tid, då realisationen började, Bankens grundfond utgjorde 6,600,000 R:dr och att denna småningom ökats ända till 25,000,000 R:dr. Detta är sannt, men den konklusion man deraf velat draga eller att Banken nu mera än förr

skulle vara i stånd att motstå de stormlöpningar, som kunna göras mot densamma, anser jag icke vara riktig. Man bör nemligen erinra sig att, då realisationen började, icke funnos i vårt land mera än en eller två sedelutgifvande privatbanker och att den dåvarande sedefabrikationen icke var jemförlig med den närvarande. då mer än 30.000.000 privata sedlar äfven trycka på Riksbanken. Derjemte får jag erinra om ett annat förhållande nemligen att landet sedan den tiden fått en utländsk skuld af 200,000,000, hvarpå icke blott ränte- utan äfven kapitalafbetalningar skola ega rum och verkställas med ädla metaller, eller vaxlar. Huru skall nu detta ske, om icke med öfverskottet af exporten öfver importen eller ock med Bankens silfver. Man kan med skäl ifrågasätta huruvida vi äro komna i den lyckliga ställning att öfverskottet af exporten verkligen är så stort, att det räcker till ränte- och kapitalafbetalningarne. Meningarne derom äro olika, men jag kan icke utan misstroende höra de ofta uttalade åsigtarna, att ett sådant öfverskott finnes, då landet under en tid af 30 år kommit i en utländsk skuld af 200,000.000 R:dr, och då vi veta, att den metalliska kassan i Bankens hvalf för närvarande utgör blott föga öfver 10.000.000 R:dr. Skulle en sådan olycka, som timade sistlidet är, än ett år inträffa, hemställer jag till en hvar, om icke det är att befara att vi skulle komma att djupt sucka öfver vår obetänksamhet att icke för framtida behof hafva tillvaratagit Bankens besparingar. Jag ber att få framhärda i mitt förut gjorda yrkande.

Friherre Nordenfalk: Redan vid sistlidne riksdag beslöt Första Kammaren för sin del med 82 röster mot 26 att större delen af nu ifrågavarande 1866 års bankovinst skulle till Riksgälds-kontoret under loppet af innevarande år öfverlemnas. Jag biträdde då den genom Andra Kammarens beslut segrande minoriteten i Kammarerna, hufvudsakligen af det skäl att jag ej ansåg rätt det man på en gång beslöte afhända Banken mer än då redan skett, eller 1865 års bankovinst. Likaså skulle jag ej nu vilja biträda ett beslut att vid denna riksdag disponera 1867 års vinst. Banken synes mig nemligen, så länge förhållandet mellan silfverfonden och utelöpande å vista-förbindelser bibehålles detsamma, som å proportionerne voro små och inga kamrater i inhemsk sedelfabrikation funnos, icke böra normalt släppa ut mer än den 1 Januari föregående är intjenade vinst.

Hvad beträffar 1866 års vinst, är nu förhållandet att sedan i fjol har till Riksbanken influtit ett helt års vinst, hvilken tillsammans med öfrige influtna och under detta år inflytande medel utgör vid årets slut — oafsedt innevarande års vinst — en behållning af cirka 3 500,000 *utöfver Bankens disponibla kapitalbehållning vid denna tid i fjol*. Då man derjemte kan, innan utbetalningen behöfver ske, vidtaga tvänne, som mig synes, under alla förhållanden kloka åtgärder: att nemligen dels — låt vara med någon genom det höga bokföringsvärdet oundgänglig förlust — så småningom realisera, ju mera ju bättre af Bankens innehafvande privata obligationer, dels ock genom borttagande för den enskilde af utnytningsprocenten möjligen framkalla privata silfverimportörer — så lär, synes mig, ingen risk eller skada uppstå vid att numera, när som helst, disponera öfver hela 1866 års vinst; hvarföre jag tillstyrker bifall till 1:sta punkten i Banko-Utskottets föreliggande Betänkande.

I afseende på tiden, då summan bör af Banken lemnas, tror jag att man, för att utan synnerligt mehn för Riksgälds-kontoret tillmötesgå de försigtige, gjorde väl i att bestämma, det 1,500.000 R:dr skulle ovilkorligen lemnas Riksgälds-kontoret inom detta års utgång, och återstoden sednast inom 1:sta kvartalet af år 1869. Men då det torde höra till god ordning att äfven Bankofullmäktige lemnas tillfälle att i denna fråga vidare yttra sig, helst Fullmäktige i sitt första yttrande utgingo från den förutsättning att af ifrågavarande bankovinst endast 1½ million skulle inalles disponeras. förenar jag mig i yrkandet att, i händelse 1:sta punkten bifalles, Betänkandets andra punkt må till Utskottet återförvisas.

Herr Nordström: Då under nästföregående riksdag frågan om *bankovinstens* användande förevar till pröfning och afgörande, hade jag allaredan tillfälle att i denna Kammare tillkännagifva mina åsikter om saken och söka utreda hvad den s. k. bankovinsten efter min uppfattning egentligen betyder. Dessa mina åsikter har jag nu ingen anledning att frånträda eller ändra, och hvad jag nu kommer att i saken yttra, utgår således från samma synpunkt, som tillföre.

En talare har nys erinrat om det framlidne Generalen Leféons för lag, som gick derpå ut, att de ärliga bankovinsterna skulle under en slängre tidsföljd i Riksbanken accumuleras och dymedelst en fond, eller tillgång bildas, att användas till förstärkande af Riksbankens förmåga att städe upprätthålla myntrealisationen och betrygga Bankens ställning mot hvarje påtryckning och fara. Man ville dermed i främsta rummet konsolidera Riksbanken, för att här begagna ett modernt uttryck, d. v. s. konsolidera Riksbankens sväfvande banksedelskuld genom stark och tillräcklig metallisk valuta, eller dermed jemförliga, lätt realisabla, värdepapper. Förstärkande af tillgångarne för utlåningsrörelsen skulle, säger man, derigenom äfven befordras.

Om nu den finansiela organisationen af vår Riksbank i väsendtliga och hufvudsakliga delar vore lika med de stora bankinstituternas i andra länder, och om den metalliska cirkulationen hos oss vore lika utbredd och stark, som der, eller åtminstone närmade sig dertill i högre grad, än nu, skulle frågan om bankovinsten i vår Riksbank och dess användande ega en annan betydelse och vikt, än densamma nu, efter mitt omdöme, tillkommer: men då man jemför de bestämmande reglorna för vår Riksbanks verksamhet såsom cirkulationsbank med de stora utländska bankernas, visar sig förhållandet, hvad den förra angär, så egenomligt att, — då man härvid förbiser vissa, i ett slags fallit tillstånd sig befinnande staters banker — det icke har sin motsvarighet annorstädes. Då nemligen de stora utländska bankernas rörelse till den vida större delen är baserad på metalliskt mynt, likasom i allmänhet cirkulationskapitalet inom de länder, de tillhöra, och då banksedlarne der mera afse underlättandet af transportabiliteten af penningebelopp, än konstituerandet af ett allmänt betalningsmedel, så är deremot vår Riksbank så ordnad, att den hufvudsakligen och förnämligast rör sig med tvångkurs egande banksedlar och i de flesta fall utgifver metalliskt mynt endast då sedlarne företes till invexling, hvadan ock det inom landet omlöpande myntkapital utgör en ganska ringa kvantitet af hela det kurserande penningekapitalet. Och än mer, beloppet af den sedelmassa,

Riksbanken får utgifva, är genom lag bestämdt, såsom hvar man vet, till *högst trettio* millioner R:dr R:mt *utöfver* hvad som motsvarar Bankens metalliska kassa, hvilken åter till den del, som bör finnas i Bankens hwallf här på stället, icke får i någon händelse understiga *tio* millioner R:dr R:mt. Tumba bruk är dock ingen guldgrufva och dess fabriker i egentlig mening ej något kapital.

Ut i sagda lagbestämmelser ligger sålunda fastställt hela beloppet af den *sedelstock*, Riksbanken *högst* kan i sin rörelse använda, nemligen fyrtio millioner, så länge metalliska kassan står på sin lägsta ståndpunkt, och mer, alltefter som denna ökas. Det är Riksbankens styrelse, som pröfvar, huru långt, efter bankrörelsens behof och andra på saken inverkan omständigheter, sedelutgifningen inom detta maximum må utsträckas, och om dessa behof och dessa omständigheter skulle föranleda till att gå till det högsta, är bankstyrelsen oförhindrad att derom förordna. För bedömning af frågan om bankovinstens användande är efter mitt omdöme denna sida af saken af stor vikt att fästa sig vid, och är deraf äfven tydligt, att denna fråga hos oss måste ur andra synpunkter pröfvas och bedömas, än dem, som dervid i andra länder må tagas i betraktande, eller som kunna gälla för andra banker, hvilkas rörelse icke är underkastad en lika beskaffad begränsning i afseende ä sitt rörelsekapitals maximum.

Inom ramen af oförmälda maximum är vår Riksbanks hela rörelse koncentrerad och begränsad. Inom denna ram falla alla dess utbetalningar af hvad namn och beskaffenhet de än må vara; inom denna ram måste ock alla dess ingående poster, för att vara användbara i Bankens hand, finna en plats, och om Riksbankens rörelsevinst för året, enligt deröfver gjorda beräkningar, blefve än så stor, förökas dock derigenom icke i minsta mån dess förmåga eller dess rätt att till konsoliderande af sin sväfvande sedelskuld, göra utbetalningar utöfver det fastställda maximum, eller att utvidga de särskilda grenarne af sin rörelse. Det frångår nemligen tydligen af det sagda att, om Riksbanken äfven berättigades att accumulera sin vinst för året i sin egen hand, densamma dock deraf icke kunde draga någon slags fördel, så snart denna vinst öferskrede det maximum, ramen innesluter, och lika klart ur en annan synpunkt är att, om vinsten fölle inom ramen, Riksbanken derigenom likväl icke kunde vinna en större sedelutgifningsrätt, eller ett större operationsfält, än densamma, oberoende af denna vinst, redan eger. Hela det vinstbelopp, som öferskrede de 30 millioner utöfver metalliska kassan, hvilka Riksbanken högst eger sätta i omlopp, och alltså exempelvis äfven ifrågavarande 2,100.000 R:dr, skulle ju, för att något öferskridande ej måtte ske, nödvändigtvis skrinläggas för att blifva ett angenämt byte för tacksamma malar: och åter, om vinsten fölle inom ramen, eller, för att uttrycka min tanke genom ett exempel, om i dag Riksbankens utelöpande sedelstock utgjorde tjugo millioner utöfver metalliska kassan, och hela det ifrågavarande vinstbeloppet nu blefve ställt till Bankens disposition, så skulle dessa 2.100.000 R:dr dock inbegripas i de återstående tio millioner, dem Riksbanken i alla fall, äfven om sagda vinstbelopp ej komme densamma till del, skulle efter omständigheter och behof kunna högst utgifva. Riksbanken blefve således derigenom ej rikare än förut.

Detta

Detta i allmänhet. Men, invänder man, om Riksbanken sjelf finge använda detta vinstbelopp, såsom, exempelvis, till uppköp af goda vaxlar, silfver, eller lätt realisabla, goda fondpapper, kunde den dermed förstärka sin metalliska valuta och sålunda öka sitt rörelsekapital eller sin sedelstock, eller ock endast förstärka metalliska kassan, för att bättre kunna motstå påtryckningar vid silfverutvexlingsluckan af den utelöpande sedelstocken. Hvad nu dessa påtryckningar vidkommer, så är det emellertid uppenbart, att de, derest under kritiska tider en för stor massa banksedlar befundes i omlopp, likaväl kunde manifesteras sig, ehvad den i allmänhetens händer befintliga sedelmassan blifvit i första hand satt i omlopp af Riksbanken sjelf, eller af någon institution eller person, som omedelbart emottagit den af Riksbanken, och i fråga om förstärkande af metalliska kassan under så beskaffade tidsomständigheter vore inköp af vaxlar, silfver eller fondpapper mindre välberäknadt, emedan sådana inköp naturligtvis skulle bidraga till den utelöpande sedelmassans ytterligare förökande just under en tid, då det helst borde undvikas. Det är ock derföre, som Riksbanken är för nämnda ändamål berättigad ej allenast till silfver- eller vaxelinköp, utan ock till att å utrikes ort upptaga lån eller bereda sig kreditivrätt inom ett visst belopp; och som indragningar på sålunda beredda tillgångar ske medelst utställda vaxlar eller invisningar, hvilka af Banken försäljas och med sitt till densamma ingående pris, om försäljningen skett inom landet, minska, i stället för att öka, den utelöpande sedelstocken vid samma tidpunkt, så är det på denna väg, som vid sådana förhållanden metalliska kassans förstärkning bäst befordras. Försäljning af fondpapper, dem Banken under gynnsammare tider inköpte, leder till samma resultat: följande häraf, att äfven ur denna synpunkt bankovinstens omedelbara användande inom ramen för det tillåtna sedelmaximum icke för Riksbanken är af någon öfvervägande vikt.

Hvad särskildt angår utlåningsrörelsens förstärkande och utvidgande må äfven här erinras derom, att en sedelutgifvande bank och isynnerhet en bank, hvars hufvudsakliga rörelsemedel, såsom hos oss, bestå af dess egna kreditsedlar, icke kan undgå att under kritiska tider inskränka sin sedelemmission och sin dermed bedrifna utlåningsrörelse, för att äfven på detta sätt afböja en alltför stark påtryckning vid silfverutvexlingsluckan. Under vanliga förhållanden åter är större delen af dess rörelsekapital dertill användbar. Dertill kommer den ganska viktiga förstärkning, som utlåningsrörelsen sig till godo kan erhålla genom *depositionrörelsen*, hvilken, ehvad de ingående depositionerna förblifva i Banken räntelösa, såsom fallet är med de kassor och fonder, dem publika verk m. fl. äro förpligtade att der insätta, eller ock dit ingå mot ränta, efter tid och omständigheter olika bestämd, så väsendtligen är egnad att underhålla utlåningsrörelsen med nya tillflöden och på samma gång betrygga Banken mot för stark silfverutvexling. Deposition-beloppen bilda småningom en fortlöpande in- och utgående ström, som sätter Banken i tillfälle att, utan att öfverskrida sitt sedelmaximum, flera gånger än eljest under året omsätta samma belopp, eller ock deraf innehålla så mycket, som för rörelsens och realisationens trygghet kan anses nödigt. Hvad Banken af depositioner har under sin hand, ehuru ej mer egare deraf, trycker ej, så länge det der kvarstår, på dess metalliska kassa.

Bankovinsten för året visar sig, vid öfvervägande af allt detta, för Riksbanken mera såsom en räkenskapsaffär, än såsom en *ny* verklighet, och om densamma nu likasom tillförene åt Riksgälds-kontoret öfverlätes till betäckande af en del af dettas behof, så gagnar den det allmänna vida verksammare, än om den kvarstagnar hos Riksbanken, som genom dess mistning icke utsättes för något äfventyr eller minskning i sin verksamhetsförmåga. Riksgälds-kontorets behof äro numera utredda och kända. De kunde väl äfven betäckas sålunda, att Riksgälds-kontoret berättigades i rörelsen utsläppa de obligationer, det nu eger i sitt förvar, eller nya sådana, om ock mot något nedsatt försäljningspris, såsom en talare och finansman här nyss yttrade; men ehuru det varit fägnande att höra, att han numera medgifver hvad han förut klandrat, eller att våra obligationers försäljningspris måste rättas efter behofvet, penningställningen och konkurrensen af andra mäktigare penningökandes anbud på de stora penningemarknadsplatserna, så är det dock bäst att bespara sig alla undvikliga kostnader, och för de gifna behofven använda sådana, här hemma tillgängliga medel, som utan kostnad dertill kunna användas.

I afseende å tiden för aflemmandet till Riksgälds-kontoret af ifrågasvarande bankovinst för år 1866 har Utskottet, för så vidt det tillstyrkt detta öfverlemnande, föreslagit år 1869. Under nästföregående riksdag fattades beslut om användandet af den upplupna bankovinsten för de till de treåriga riksdagsperioderna hörande åren 1864 och 1865, och som nu en ny period med årliga Riksdagar inträdt, som lemna tillfälle att om dispositionen af hvarje näst före det den sednast förlutna Riksdagen stående års bankovinst regelbundet besluta, hvaraf följden skulle blifva, att sagda vinst alltid för ett år komme att stadna i Riksbankens hand, synes lämpligast vara att nu besluta, det 1866 års bankovinst skall till Riksgälds-kontoret under loppet af år 1868 öfverlemnas på tider, som Riksgälds-kontoret och Riksbanken må genom öfverenskomelse närmare bestämma.

För min del tillstyrker jag, på grund af allt detta, att den s. k. bankovinsten för år 1866 må till fulla det beräknade beloppet, eller 2.100.000 R:dr, öfverlemnas till Riksgälds-kontorets disposition under loppet af år 1868 på tider, om hvilka Riksbankens och Riksgälds-kontorets styrelser öfverenskomma.

Herr Wærn: Bland de anmärkningar, som under diskussionen blifvit gjorda, är det egentligen tvänne, som jag ber att få till besvarande upptaga, den ena att man icke borde tillgripa Bankens tillgångar för fyllande af Statsverkets tillfälliga behof, och den andra att, då Riksgäldskontoret i alla händelser skall upptaga lån, är det likgiltigt, om detta blifver en eller annan million större. Hvad den första anmärkningen beträffar, så ber jag att få erinra derom, att det icke är fråga om att vidröra Bankens kapital, utan endast en del af den upplupna vinsten. Enligt Utskottets Betänkande utgjorde vid 1866 års slut det odisponerade kapitalöfverskottet 2.207.000 R:dr, hvartill kommer den numera kända 1867 års vinst 1.995.000 R:dr, således nu disponibelt 4.202.000 R:dr, och deraf är blott ifrågasatt att använda hälften eller 2.100.000, och det kan med all sannolikhet beräknas, att vinsten under nu löpande år skall uppgå till ungefärligen samma siffra. Någon minsk-

ning i Bankens lånerörelse behöfver derföre icke ega rum, enär dessa medel icke af Banken utbetalas, förrän annan vinst till motsvarande belopp influtit. Vidkommande Riksgälds-kontorets upplåningar, så veta vi att dessa måste blifva ganska betydliga: men att det skulle föranleda dertill, att det vore likgiltigt om en eller annan million mer eller mindre upplånades, är en äsigt, som jag ingalunda kan dela. »Man skulle ju i sjelfva verket låna för att öka Bankens lånerörelse eller stärka dess silfverfond.» Jag kan ej tro, att vi äro i minsta mån befogade att på våra efterkommande lägga bördan af ett sådant låns amortering och förräntande. Man har sagt, att det skulle tagas på kortare tid. Redan vid sista riksdag beslöt man att upptaga ett lån på kort tid och dess återbetalning är snart för handen. Att nu ytterligare skuldsätta sig, utan att veta hvar medlen för återbetalningen skulle tagas, anser jag vore högst olämpligt, och jag önskar att jag hade den vältalighet, som Riksgälds-fullmäktiges ordförande i sitt tal vid Riksdagens början utvecklade, för att kunna kraftigt bestrida en sådan åtgärd. I afseende på tiden, då medlen skola från Banken utlemnas, kan jag icke tro, att det kan förorsaka någon större svårighet, om det sker i slutet af innevarande eller början af nästa år. Men deremot är det af vigt, att dessa penningar få beräknas bland Riksgälds-kontorets tillgångar för år 1868. Jag får derföre yrka, att af 1866 års bankovinst 2,100,000 R:dr måtte under innevarande år anvisas till Riksgälds-kontoret för Statens allmänna behof.

Friherre Raab, Carl: Frågan om bankovinstens användande för Statens behof är så gammal, att man kan säga den hafva uppkommit på samma gång som någon bankovinst först erhöles. Att på en gång genom en allmän regel bestämma, att vinsten alltid skulle tillfalla Staten, har man icke ansett sig kunna, i anseende till det nära samband hvori Banken står till de finansiella och industriella förhållandena inom landet. Om vi betänka att vårt handels- och finanssystem är sedan tio år tillbaka helt och hållet förändradt, så att vi genom stora utländska låns upptagande fått stora räntor och amorteringar att hvarje år erlagga, och att, genom ett förändradt tullsystem, importen kommit att blifva betydligt större än exporten, så är derigenom ock klart, att frågan om bankovinstens användande inträdt i ett annat skede. Den metalliska kassan, som 1854 uppgick till 24,000,000 och 1850 var 16,000,000, har nu nedgått till 10,500,000 R:dr. Den har således oupphörligt sjunkit. Till följd deraf har sedelstocken blifvit alltmera minskad. Häraf är klart, att Bankens ställning är helt annorlunda i dag än för tio eller tjugo år sedan. Importen har oupphörligt varit större än exporten, hvadan vi kommit i ett allt sämre förhållande med vårt rörelsekapital. Det är nemligen klart, att om vi hafva utländska liqvider, som vi icke kunna betäcka med annat än silfver, och detta ärligen fortfar, så skall detta förhållande tvinga oss att i möjligaste måtto förstärka vårt metalliska förråd. Banken kan icke draga samma vinst på sin rörelse nu som förr, emedan den starka tryckningen på den metalliska valutan kräfver minskning i sedelutgifningen. Om man beräknar att importen af spanmål förlidet är motsvarade ungefär 1,000,000 tunnor råg, så gör det, efter 20 R:dr tunnan en summa af 20,000,000 R:dr. Den stora spanmålsimporten inverkade också på den metalliska kassan, så att den

nedgick till och med under det bestämda minimibeloppet af 10,000,000 ända till 9,500,000 R:dr. Man hoppas på Bankens grundfond och anser Banken till följd af den alltid solid och säker och kunna utan fara begagna bankovinsten. Jag vill i detta hänseende hänvisa till Bankoreglementet, der det heter: »Bankens kapital-öfverskott eller grundfond skall, utan beräkning af Bankens fasta egendom och inventarier, mynt- och medaljkabinetet deruti inbegripet, utgöra en summa af 25,000,000 R:dr; hvadan möjligen inträffande kapitalförminskning under året af vinsten ersättes.»

Grundfonden består i åtskilliga obligationer från privatbanker och kassor, och om dessa skulle säljas utom landet, fruktar jag att de ej på långt när komme att uppgå till sitt nominela belopp. Vinsten borde i första rummet alltså med stöd af denna § beräknas för att stärka Bankens grundfond, och om man betänkte detta, skulle man icke taga den i beräkning för Statens behof. Om Banken skulle utbetala denna vinst och lemna ifrån sig ett belopp af 2,100,000 R:dr. skulle detta, då det är ännadt till Riksgälds-kontorets utländska liqvider, genast fresta på silfvervalutan. Då måste Banken indraga ett motsvarande belopp sedlar och dermed minska rörelsekapitalet. Detta är icke något litet belopp, och det motsvarar fullt en toiftedel af Bankens utelöpande hela sedelmassa. En talare sade, att detta skulle blifva en anledning för de enskilda bankerna att genast utlemna motsvarande belopp i sedlar. En sådan teori är vederlagd på samma gång som den är yttrad, ty man vet väl, att de enskilda bankerna icke kunna utlemna sedlar i samma proportion, som Riksbanken indrager sådana.

Om man nu betänker, att vi till sommaren behöfva en stor spanmälsimport — den gick förlidet år till 1,000,000 tunnor råg efter förvandling och kommer troligen i år icke att gå under 2,000,000; så kommer denna att ytterligare trycka på silfvervalutan. Man säger att Banken kan låna, den skulle då behöfva 10 å 12,000,000 R:dr. Äfven om den får behålla sin vinst, tror jag, att den måste låna för att kunna upprätthålla sin lånerörelse. Om Banken finge behålla sin vinst, borde den, efter min tanke, icke utsläppa den i lånerörelsen under sådana tider som dessa, då banksedeln genast presenteras i utväxlingsluckan — snarare borde den läggas till reservfonden. Man har frågat, om det voro rätt att vinsten bibehölles för Bankens behof, då Staten är i behof af penningar. Statskassans behof och Bankens intressen äro tvänne alldeles olika föremål, hvilka icke få sammanblandas, utan böra betraktas hvar för sig. Staten får icke för tillfälliga behof tillstoppa sina inkomstkällor för framtiden, icke heller sätta på spel intressen så viktiga för hela landet som Riksbankens. Banken lemnade under förra året ifrån sig till statsbehofven 3,500,000 R:dr, och om den nu skulle utbetala 2,100,000 R:dr. så är detta tillsammans 5,600,000 R:dr, hvilket måste i hög grad inverka på allmänna rörelsen.

Det frågas, om det är bättre att beskatta landet än taga de tillgångar som på detta sätt erbjuda sig. Men hvilket är bäst, att förhindra industrien att röra sig, eller att, då man ändå måste låna, göra detta i något större skala? I följd af hvad jag nu haft äran anföra, anser jag, att något af bankovinsten icke nu för Statens behof må aflemnas, hvarför jag yrkar, att Betänkandet måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Reuterswärd: Efter den långa och uttömmande diskussion, som här föregått, vill jag endast i korthet tillkännagifva, att jag fortfarande hyser samma åsigt, som jag vid sistlidne riksdag uttalade. Jag anser det alltid oklokt att frantaga Banken en alltför stor del af dess vinst, och detta ännu mer under kritiska tider, sådana som den närvarande. Jag måste därför motsätta mig Utskottets förslag, och skulle helst vilja instämma i hvad Herr Agardh i sin reservation föreslagit; men då icke någon röst höjt sig därför, ber jag att få sluta mig till den af Bankens fullmäktige uttalade åsigt, att af vinsten för 1866 en summa af 1,500,000 R:dr må till Riksgälds-kontoret aflemnas under sednare hälften af detta år.

Då jag nu har ordet, vill jag uttala min protest mot, att Riksbanken och Staten skulle vara detsamma. Det är en farlig grundsats att proklamera, och den skulle snart kunna leda derhän, att man för Statens ändamål äfven ville tillgripa Bankens reservfond. Med samma skäl skulle man kunna påstå, att en enskild aktieegare i en privatbank är detsamma som Banken. En talare har sagt, att Riksbanken skulle hafva ett godt stöd i de enskilda bankerna. Jag erkänner de fördelar, dessa banker medfört, men jag anser dock att Riksbanken ej bör för mycket låta leda sig af dem. Man har äfven yttrat, att, om hela bankovinsten utlemnades, skulle detta ej i någon mån inverka på Banken, som har rättighet att utöfver den metalliska kassan utlemma 30,000,000 R:dr i sedlar. Under förutsättning att ett så stort belopp alltid kunde vara ute, skulle denna åsigt vara riktig. Men en klok och försigtig bankstyrelse måste väl akta sig att, med en metallisk kassa af endast 10,000,000 R:dr, utsläppa en så stor sedelmassa, och vi veta äfven, att under många år sedelstocken icke varit uppe i sitt maximum. Under sådant förhållande kan detta argument icke göra något särdeles intryck.

Grefve Mörner, Carl Göran: Under denna diskussion har mycket talats om den inverkan aflemmandet af dessa 2,100,000 R:dr skulle utöfva på Bankens sedelutgifning. Man har ansett det icke hafva något inflytande; andra deremot hafva haft en motsatt åsigt. Om man med »Bankens säkerhet» vill förstå, att den vid en slutlig utredning är säker, så torde det vara obestriddigt, att så är förhållandet. Men deraf följer icke, att Banken ej kan komma i en tillfällig förlägenhet. Att sådant är ganska möjligt tror jag att man vid närmare eftersinnande lätt skall finna, då Banken skall med en metallisk kassa af något öfver 10,000,000 R: r ansvara för hela den utelöpande sedelmassan. Man har sagt, att just det, att 11,000,000 R:dr ligga hos de enskilda bankerna, är en stor fördel, emedan ingen kan vara mera öm om Riksbankens bästa än dessa. Det är väl möjligt; men det är då en slags ömhet, som påminner om ordspråket: »den man älskar, den agar man»; ty de hafva gjort många försök att kringskära Riksbankens verksamhet och laga att dess vinst ej måtte blifva för stor. Men nu hafva de enskilda bankerna icke blott dessa 11,000,000 R:dr, utan de hafva äfven ett belopp af 3,405,000 R:dr på löpande räkning i Riksbanken; och således hafva de enskilda bankerna i sina kassor tillsammans en summa, som med mer än 3,000,000 R:dr öfverskjuter Bankens hela metalliska kassa. Om det äfven är sannolikt, att

dessa banker icke vilja uttaga silfver för hela detta belopp. så är det dock deras obestriddiga rättighet att göra det; och om en sådan ställning skulle yppa sig, att det vore svårt för Banken att anskaffa penningar, så tror jag icke att den hade någon hjälp att påräkna af de enskilda bankerna. Till berörda belopp komma dessutom de 7,000,000 R:dr, som äro deponerade i Banken af andra verk, hvilka äfven hafva rättighet att derför erhålla valuta. Möjligheten af en tillfällig förlägenhet lärer således icke kunna bestridas, äfven om man kan medgifva att någon sannolikhet för en sådan nu icke är för handen. Men denna möjlighet är icke genom bankovinstens bibehållande aflägsnad under annat förhållande, än att denna tillgång utgöres af en sådan valuta som vid tillfälle af behof kan lätt realiseras. Troligen är dock icke så förhållandet, då den metalliska kassan är mindre nu, än den var i sistlidne September månad, och antagligen är bankovinsten utlånt och således ej tillgänglig att användas till liqvider om sådana skulle ifrågakomma. En talare har ansett det icke vara skäl att hålla på bankovinsten, derföre att den låge inom ramen af de 30,000,000 R:dr, som Banken har rättighet att utöfver sin metalliska valuta utgifva i sedlar. Detta yttrande visar den verkan, som aflennandet af dessa 2,100,000 R:dr skulle medföra, nemligen förminskning af lånetillgången i Riksbanken. Då Banken icke har rättighet att utgifva mer än ofvannämnda belopp, är det klart att i samma mån den lemnar från sig penningar, minskas äfven summan, som kan till utlåning begagnas. Frågan, som bör tagas i betraktande, är således, om det är större fördel för landet, antingen att icke minska lånetillgången för dem, som äro i behof af lån, eller att Staten sjelf får låna något mindre för sina behof. Detta är helt och hållet en konjunkturfråga, och svaret derpå måste bero på för handen varande omständigheter. De som yrka på att bankovinsten skall aflennas, hafva stödt sig derpå, att Staten behöfver dessa medel, och det kan icke heller nekas att Riksgälds-kontoret behöfver detta och mer dertill. Men jag tror att utsigtorna för ett låns upptagande inom landet icke äro ofördelaktiga. De enskilda bankerna hafva nedsatt sin ränta på de penningar, de mottaga på deposition, äfvensom på dem, som insättas på upp- och afskrifningsräkning. Penningar måtte således erbjudas dem i icke ringa mängd. Det visade sig äfven, att Riksgälds-kontoret under förra året erhöll penningar på fördelaktigare vilkor inom än utom landet. Jag tror äfven att den enskildes lust att lemna penningar mot statsobligationer är större, ju mindre lätt det är att på annat håll placera dem. Om Staten ej upptager penningarne, så är förtroendet man och man emellan så ringa, att de belopp, som eljest skulle erbjudas Riksgälds-kontoret för dess obligationer, troligen komma att insättas hos de enskilda bankerna, om också mot nedsatt ränta. Frågan reducerar sig således derhän, om man vill anvisa den enskilde att placera sina penningar i de enskilda bankerna eller hos Riksgälds-kontoret. Mig synes, att, då Staten behöfver penningar, kan så väl den som någon annan låna dessa den enskildes besparingar. För landets innevärnare är det icke detsamma, om Bankens lånefond inskränkes. Riksbanken sköter sin lånerörelse så, att den är en viss regulator för de enskilda bankerna; om den förra har tillgång på penningar, är det alltid på billigare vilkor man der erhåller dem, än om man måste vända

sig till de sednare, och dessa ensamma få bestämma villkoren. Då industrien för närvarande behöfver all den lättnad och hjälp, som kan beredas densamma, vore tidpunkten icke gynnsam att nu, mer än nödigt är, inskränka Riksbankens lånerörelse. En talare, som ansåg att icke blott 1866 års vinst utan äfven den för år 1867 borde till Riksgäldskontoret öfverlemnas, åberopade som stöd härför, att man vid ständsriksdagarne alltid disponerade öfver tre års vinst; men han fästade sig icke vid, att detta skedde blott hvar tredje år. Skulle man nu, då riksdagarne äro årliga, hvarje gång använda tva ars bankovinst, finge man snart anticipera vinster; ty på det sättet skulle de snart taga slut. Under närvarande förhållanden tror jag, att man ej bör gå längre, än Bankofullmäktige föreslagit, eller att af 1866 års vinst 1,500,000 R:dr må till Riksgäldskontoret aflemnas. Vill man deremot använda hela nämnda års bankovinst, bör man åtminstone, såsom en talare föreslagit, lemna Banken anstånd med utbetalande af en del deraf till i början af år 1869.

Friherre Tersmeden: Det är märkvärdigt att finna, huru olika äsigterna äro i en så enkel fråga som denna. Det finnes nemligen icke mer än tre sätt att använda bankovinsten: det första att utvidga lånerörelsen, det andra att genom inköp af obligationer konsolidera Banken och det tredje att öfverlemna den till Riksgäldskontoret. Se vi nu efter, huruvida något af de båda första sätten kan vara lämpligt för användande af bankovinsten, så finna vi, att vara banker för närvarande hafva mera penningar, än de kunna placera, och jag hemställer då, om man behöfver öka lånerörelsen. Man har väl sagt, att denna rörelse måste inskränkas genom att öfverlemna vinsten till Riksgäldskontoret; men så är icke förhållandet, då man icke aflemnar förgående utan nästföregående års vinst, ty då har man ju alltid ett års vinst att anlita för det följande året. Hvad beträffar sättet att använda vinsten för inköp af obligationer, så veta vi att Banken för närvarande innehar nära tretton millioner i obligationer, som den hittills oaktadt silfverkassans nedsättande icke lyckats i någon betydligare mån försälja. Jag är i detta afseende af samma äsigt som en föregående talare, nemligen att Bankofullmäktige vid afyttrandet af dessa obligationer icke böra se på, om någon förlust uppstår, emedan det är ett sätt att öka sillret; men att nu öka detta beloppet af obligationer, som redan är så stort, anser jag icke lämpligt.

Det tredje sättet, eller att öfverlemna vinsten till Staten, är ett sätt, som bankoreglementet förutsett, då der heter, att till Riksbankens ändamål hörer: »att uti den genom låneoperationerna inflytande och besparade vinst en nödhjelps- och tillgångskassa må beredas, hvaröfver Rikets Ständer ega att, till Kongl. Maj:ts och fäderneslandets heder och nytta samt allmänt gagneliga ändamål disponera». Det synes mig sålunda vara redan från början afsedt att så använda större eller mindre del af bankovinsten, och att ett sådant användande nu, då vi äro i behof att upptaga lån till flera millioner, är mera af behofvet påkalladt än det på länge varit, kan väl ej nekas. Jag hemställer då, om man icke i första rummet bör taga en vinst, som man redan har, och hvars användande på detta sätt icke kan hafva något menligt inflytande på Banken. Flere talare hafva visserligen framhållit det inflytande på den

metalliska kassan, som enligt deras förmenande ett aflemnande af hela 1866 års bankovinst skulle medföra. De hafva här vid lag, enligt min tro, gjort sig skyldiga till samma misstag som Banko-fullmäktige i sitt svar till Utskottet, der det heter: »På metalliska kassans ställning deremot hafva nämnda betydliga utbetalningar otvifvelaktigt haft ett afgjordt inflytande, emedan större delen af Riksgäldskontorets utgifter under förra året afsett liqvider af utländska skulder eller ock anslag till jernvägar, hvilka anslag till väsendtlig del utgå ur landet mer eller mindre onedelbart». Detta vore sannt, om Riksgäldskontoret, ifall det ej finge bankovinsten, ej vore skyldigt att göra dessa utbetalningar; men då dessa liqvider i alla fall måste ske, så har det på metalliska kassan samma inflytande, om dessa medel tagas i Banken eller genom lån hos allmänheten.

Den metalliska kassan beror uteslutande på förhållandet mellan export och import, och så snart den sednare öfverstiger den förra, så stiger äfven metalliska kassan, och tvärtom. Således kan icke bankovinstens aflemnande till Riksgäldskontoret eller reserverande för Bankens eget behof hafva något inflytande på silfverkassan.

Af hvad jag nu yttrat synes, att jag röstar för bifall till 1:sta punkten i Utskottets Utlåtande. Hvad den 2:dra punkten beträffar, så har jag visserligen icke reserverat mig emot det förslag Utskottet här framställt; men min enskilda åsigt är den, att hela 1866 års bankovinst borde aflemnas under loppet af detta år.

Herr Wijkander: Det var icke min mening att yttra mig i denna fråga, då jag dels haft tillfälle att i min reservation uttala mina åsikter, och dels allt hvad jag har att säga är af föregående talare vida bättre uttryckt. än jag kunde göra det: men då en talare, hvars ställning både i Kammararen och i Banken låter sina ord väga tungt, har ansett min reservation förtjent af anmärkningar, må det tillåtas mig att med några ord bemöta dessa.

Den ärade talaren har yttrat att utlemnandet af 1866 års bankovinst medför en reduktion af Bankens rörelsekapital. Jag medger, att det är en reduktion, om icke af rörelsekapitalet, så af grundfonden, det i Bankens ego befintliga *kapitalet*; men jag bestrider, att det ovilkorligen förutsätter en reduktion af Bankens *lånerörelse*, ty denna bestämmes hufvudsakligen af sedelemmissionen, hvilken efter gällande banko-reglemente i sin ordning begränsas af det för densamma stadgade maximum af 30.000.000 R:dr utöfver metalliska kassan. Häraf nödvändigheten för Banko-fullmäktige att vid utlåningen ständigt hafva ögonen fästade på nämnda metalliska kassas tillstånd; och att dennas skyldighet med noggrannhet iakttages, synes deraf, att Banken för närvarande har obegagnade nära 7.000.000 R:dr af sin sedelemmissionsrätt. Hvad åter angår det sammanhang, som frågan om bankovinstens aflemnande har med Riksbankens förmåga att upprätthålla silfverutvexlingen, så är rigtigheten af mina i reservationen uttalade åsikter i detta afseende redan af föregående talare ådagalagd. Jag vill blott dervid ytterligare tillägga, att Bankens förmåga att köpa vexlar icke är beroende af kapitalet, d. v. s. grundfonden, ty i samma ögonblick, som Banken köper en vexel, så inberäknas den i dess metalliska valuta och berättigar till en motsvarande se-

delemission, hvadan således Banken i ordets fulla mening har en obegränsad förmåga att köpa vexas. Samme talare har erinrat, att om bankovinsten aflemmas, så minskas Bankens lånerörelse, och man undandraget läntagarna ett motsvarande belopp; men att om Riksgäldskontoret upplånar samma belopp, så tages det från långifvarne. Mig synas båda åtgärderna för den lånesökande medföra samma följder, ty den, som har kapital, för hvilket han sjelf saknar användande, söker ju alltid för detsamma finna placering i en eller annan form, hvadan han, derest Staten icke uppträder såsom läntagare, bispringer enskilde lånesökande. I båda fallen blir sålunda lånetillgången densamma, d. v. s. jemnt så stor som tillgången på disponibelt kapital. Endast när Staten eller den enskilde upptager *utländskt* lån, förändras på denna väg lånetillgången inom landet.

Men tiden är nu så långt framskriden och allt, som kan sägas i denna fråga, är redan sagdt. Jag vill därför icke längre uppehålla Eder, mine Herrar, utan yrkar bifall till Banko-Utskottets Utlåtande med den af mig i min reservation föreslagna förändring.

Herr Wallenberg:

Friherre Bildt: Jag skall icke missbruka den rätt jag har att yttra mig, utan anhåller att blott få säga några få ord i denna fråga.

Man har talat om de olägenheter, det skulle medföra för Banken att till Riksgäldskontoret öfverlemna bankovinsten, och man har gått ända derhän att uttrycka tvifvel om Bankens soliditet. Jag tror dock ej på dessa förespeglade vador. Bankens första skyldighet är att upprätthålla myntvärdet och denna skyldighet är så mycket ofafvisligare, som den 72 § Regeringsformen med deri stadgade tvångskurs ännu hvilat tung öfver våra finansiella förhållanden. Bankens förmåga att upprätthålla myntvärdet får således först tagas i betraktande; och sedan vinsten af lånerörelsen och sedelutgifningsrätten, med strängt iakttagande deraf att fullgörandet af dess första skyldighet eller myntvärdets upprätthållande derigenom ej riskeras. Nu har vår Riksbank en grundfond af 25.000.000 R:dr. På dessa 25.000.000 R:dr. som äro Svenska folkets egendom, och hvarmed Banken drifver sin rörelse, har den en årlig inkomst af cirka 2 000.000 R:dr. Om nu denna grundfond, dessa 25.000.000 R:dr utlånades mot vanlig ränta, skulle inkomsten utgöra cirka 1,500.000 R:dr, och således utgör hela vinsten af rörelsen 500.000 R:dr. Det är dessa 500.000 R:dr. som man nu vill främtaga folket, ty derigenom att man beröfvar statsregleringen dessa penningar, måste ju på annat sätt luckan fyllas, antingen genom att direkt ur folkets fickor taga beloppet eller att genom lån förskaffa det, hvilket ungefär kan komma på ett ut. Man säger, att detta innehållande af folkets vinst af dess bankrörelse är till folkets egen fördel, ty härigenom kan lånefonden ökas och industrien till följd deraf mera uppmuntras. Jag tror dock, att detta sätt är så mycket olämpligare, som att i dessa tider låna penningar är en dyrbar affär för hvem som helst och äfven för Svenska folket, och den beskattning, som vi nu i annat fall skulle göra på framtiden, kommer tungt efter.

Således är efter mitt sätt att se saken frågan reducerad till, om Ban-

ken kan lemna ifrån sig sin vinst. Kan den det ej, så måste orsaken härtill vara något fel i dess organisation eller förvaltning.

Några fel i organisationen eller förvaltningen har man dock ej framhållit. Jag eger derföre rätt antaga att några sådana ej finnas, som kunna inverka på Bankens förmåga att uppfylla sina skyldigheter. Och då så är, anser jag det vara orätt att låta bankovinsten kvarstadna i Riksbanken till ökande af lånefonderna, ty detta är ej annat, om frågan reduceras till sin rätta dimension, än att gifva ett anslag, till ett belopp som motsvarar bankovinsten, till de lånesökandes disposition. Det vore legitimt, att använda bankovinsten till förstärkande af Banken, om det visade sig vara behöfligt, men innan man så gjorde borde en grundlig undersökning af Bankens förhållanden ega rum, men denna väg har man ej beträddt och att slå in en ny väg, att inrätta en ny beskattning för att öka lånefonderna, bestrider jag och lägger derföre ett obetingadt ja till hvad Utskottet föreslagit i 1:sta punkten. Hvad 2:dra punkten beträffar, så är jag något osäker, hvilket är bäst: att bifalla hvad Utskottet föreslagit: att biträda äsigten, att hela 1866 års bankovinst bör utgå 1868 eller att återremittera punkten. I likhet med den föregående talarren kan jag dock icke tro, att det för Banken kan vara af någon betydelse att utlemba en summa af 600.000 R:dr några månader förr eller sednare, om den får veta af det i början af året. Man kan visserligen ä andra sidan säga, att det kan vara Riksgälds-kontoret temligen likgiltigt, om det får denna summa några månader förr eller sednare. Det är dock icke så likgiltigt, om man betraktar det som en ordningsfråga. Ur denna synpunkt är det af vigt att till förekommande af oreda och osäkerhet i Bankens förvaltning få en viss norm för tiden för bankovinstens aflemnande. Om den nu alltid aflemnades efter 2 år, så att 1866 års vinst utgick 1868 och 1867 års vinst 1869 och så vidare, så komme maskineriet i sin jemna gång. Det är på denna grund, som jag helst sluter mig till deras äsigt, som yrka, att 1866 års bankovinst skall till hela sitt belopp aflemnas under loppet af år 1868.

Herr vice Talmannen: Då jag i mitt sista yttrande föreslog, att det belopp af bankovinsten, som skall till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, måtte terminsvis utbetalas, skedde det under förutsättning, att under discussionen något yrkande skulle göras derom, att redan före medlet af detta år någon del af bankovinsten borde levereras. Men då så icke skett anhåller jag att på det sätt få modifiera mitt förslag, att om 1:sta punkten blir bifallen, eller att af 1866 års bankovinst 2,100.000 R:dr skola till Riksgälds-kontoret öfverlemnas, det i 2:dra punkten må bestämmas, att af detta belopp 1,500.000 R:dr må lemnas under loppet af detta år och det öfriga vid början af nästa år.

Sedan öfverläggningen rörande de båda punkterna härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å den första punkten hade yrkats dels bifall till Utskottets deri gjorda hemställan oförändrad, dels bifall till samma hemställan med den förändring, att summan nedsattes till 1,500.000 R:dr, dels att Kammaren måtte bifalla punkten med sammans nedsättning till 1,000,000 R:dr, och dels slutligen att punkten skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, hvarvid svarades talrika ja, blandade med nej, sedermera proposition på bifall till punkten med summans nedsättning till 1,500,000 R:dr, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; vidare proposition på bifall till punkten med nedsättande af summan till 1,000,000 R:dr, hvilken proposition besvarades med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på punktens återförvisning, hvartili svarades nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställan oförändrad ånyo framställdes, som besvarats med talrika ja, blandade med nej, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren egde att bestämma, hvilketdera af de öfriga yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid den blifvande voteringen, hemställde Herr Grefven och Talmannen, att bifall till Utskottets hemställan med summans nedsättning till 1,500,000 R:dr skulle intagas i kontrapositionen, och, då dertill svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta punkten i Banko-Utskottets Utlåtandet N:o 3, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med den förändring, att summan nedsättes till 1,500,000 R:dr.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 23.

Herr Grefven och Talmannen förmäldde, att hvad åter angick den andra punkten i Utlåtandet hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan oförändrad; dels bifall till samma hemställan med den förändring, att orden: »först under år 1869» utbyttes emot orden: »under år 1868»; dels af Herr Wallenberg, att Kammaren måtte fatta ett så lydande beslut: »att aflemmandet till Riksgälds-kontoret af 2,100,000 R:dr utaf 1866 års vinst må ske under år 1868 samt att åt Utskottet uppdrages att inkomma med förslag till användande af 1867 års bankovinst»; dels af Herr vice Talmannen, att Kammaren skulle fatta ett beslut af följande innehåll: »att af berörda 2,100,000 R:dr 1 500,000 R:dr må till Riksgälds-kontoret öfverlemnas under loppet af innevarande år och det återstående beloppet vid början af nästkommande år»; och dels slutligen, att punkten skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många nej jemte några ja. sedermera proposition på bifall till punkten, med den förändring, att orden *först under år 1869* utbyttes emot orden *under år 1868*, då svaren utföllö med många ja jemte åtskilliga nej, vidare proposition på antagande af Herr Wallenbergs förslag, hvilken proposition besvarades med många nej jemte några ja, ytterligare proposition på bifall till Herr vice Talmannens förslag, hvarvid likaledes svarades många nej jemte några ja, och slutligen proposition på punktens återförvisning, hvartill svarades nej; och sedan proposition på bifall till punkten med förändring af orden *först under år 1869* till orden *under år 1868* härefter förnyats samt med talrika och starka ja jemte åtskilliga nej besvarats, förklarade Herr Grefven och Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve af Ugglas: Jag angaf under gårdagens plenum föremålet för den interpellation, som jag nu anhåller att få framställa, och hvilken är framkallad af ett tillkännagifvande uti Andra Kammaren af Herr Adlersparre, att flottans invid ladugårdsgärdet belägna laboratoriibyggnad kunde af fältartilleriet få begagnas, till följd hvarutaf anslag i och för uppförande af ny laboratoriibyggnad vore öfverflödigt; ett tillkännagifvande, som, enligt referaten, förantledde afslag å Stats-Utskottets tillstyrkan af bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna Proposition och derjemte tillskyndade Utskottet beskyllning att hafva lösligt, ja lättsinigt, behandlat denna fråga. Hvad särskildt denna beskyllning beträffar tror jag att Stats-Utskottet lugnt kan bära densamma, enär hvar och en, som uppmärksamt granskar hvad Statsråds-protokollet rörande denna sak förmäler, tvifvelsutän skall erkänna att Utskottet haft full befogenhet till det Utlåtande det afgifvit.

Detta är dock icke här hufvudsak. Denna är huruvida på sednaste tid något förhållande tillkommit som på bedömandet af denna fråga kan inverka. För egen del har jag svårt att antaga detta. Jag tillåter mig visserligen icke att *här* bedöma Herr Adlersparres uppträdande — beklagande endast den meningsskiljaktighet, den angifver, en meningsskiljaktighet, som, då den förefinnes hos en person, hvilken inom administrationen innehafver den höga ställning sagde värde ledamot bekläder, måste menligt inverka på den enhet, kraft och sammanhang, som för god administration äro behöfliga; men någon *annan* större betydighet kan jag för min del ej tillmäta detsamma. Jag anser Herr Adlersparres förklaring endast såsom en yttring af hans *enskilda* uppfattning och denna eger ej för mig den afgörande vikt, som Herr Departements-chefens åsigt tillkommer. Fakta föreligga dessutom, som tillåta sjelfständig pröfning. Dessa fakta äro: *att* under sistlidne Maj månad ifrågavarande laboratoriibyggnad återfordrades för att af skärgårdsartilleriet begagnas; *att*, sedan fältartilleriet efter slutet af Oktober månad icke kunde arbeta uti sin egen kalla och bristfälliga laboratoriibyggnad och derföre, först muntligen, och slutligen genom skrif-

velse ifrån General-fälttygmästare-embetet af den 12 December, begärdes att tills vidare få använda Kongl. flottans laboratoriibyggnad, bifall härtill först den 31 Januari detta år lemnades — och detta i de sväfvande ordalag, som Sjöförvaltningens svar, hvilket jag håller i min hand, angifver, nemligen: »tills vidare och intilldess laboratoriibyggnaden för Kongl. skärgårdsartilleriets egen räkning behöfves». Härutaf synes den slutfledning kunna dragas, att ett — om äfven icke ständigt varande — behof af sagda byggnad för skärgårdsartilleriet förefinnes. Hvad åter Departements-chefens åsigt beträffar, framgår denna af Statsråds-protokollet för den 4 Januari. Härtill kommer att då frågan om anslag för uppförande af ny laboratoriibyggnad här förevar, Chefen för Sjöförsvars-departementet befann sig på sin plats utan att då angifva — eller dessförinnan hafva meddelat — någon åsigt motsatt den, som han förut uttalat. För så vidt man icke vill förutsätta att honom blifvit undanhållen kännedom om till hans eget departement hörande förhållanden — en förutsättning, som man icke har rättighet att göra — måste härutaf ovilkorligen följa, att Herr Departements-chefens till Statsråds-protokollet uttalade öfvertygelse oförändrad kvarstår.

Sådan är min enskilda uppfattning. För mängden torde emellertid vara önskligt att, innan frågan genom gemensam omröstning afgöres, full helysning af densamma erhålles. Det är af denna orsak jag anhåller att till Regeringen få framställa följande förfrågningar:

Är Kongl. Maj:ts flottas invid Ladugårdsgärdet belägna laboratorium obehöfligt för uti Stockholm stationerade skärgårdsartilleri och kan det således, icke blott för kortare tider utan för en längre fortsatt, åtminstone några år omfattande tidsperiod, upplätas till fältartilleriet i och för dess ammunitionstillverkning?

Om så är förhållandet, af hvad orsak återfordrade flottan dispositionen af detta laboratorium vid medlet af sistlidne år och hvarföre har, vid genom General-fälttygmästare-embetet under den 12 December 1867 gjord förnyad framställning att nämnda laboratorium tills vidare finge begagnas, bifall härtill först den 31 Januari detta år kunnat lemnas?

Om sagda laboratorium *nu* anses kunna upplätas, hvilka härtill verkande omständigheter hafva tillkommit sedan den 4 Januari detta år, under hvilken dag — enligt Statsråds-protokollet — Chefen för Sjöförsvars-departementet tillstyrkt bifall till den af Chefen för Landt-försvars-departementet gjorda framställning det nädige Proposition måtte göras om anslags beviljande för uppförande af en ny laboratoriibyggnad; hvilken framställning i väsendtlig mån grundade sig deruppå att Kongl. flottans laboratorium icke för fältartilleriets behof kunde påräknas?

Ett fullständigt svar på dessa frågor kan naturligtvis endast af Chefen för Sjöförsvars-departementet lemnas. Då jag, till följd af hans sjukdom, nu tager mig friheten att med den vända mig till Regeringens främste ledamot, Herr Justitie-statsministern, kan jag således icke begära att genast få dem besvarade. Jag anhåller endast att genom Herr Statsministerns försorg de upplysningar, som Representationen i denna sak behöfver, må så fort ske kan komma den till handa.

Hans Excellens Friherre de Geer: Som Grefve af Ugglas förutsett, finner jag mig föranlåten att begära anstånd med besvarandet af dessa frågor till nästa plenum, då jag hoppas, att Chefen för Sjöförsvars-departementet skall sjelf kunna besvara dem. Skulle så ej blifva förhållandet, så skall jag icke undandraga mig att efter rådfrågande af nämnde Departements-chef lemna de upplysningar, som äro begärda.

Anmäldes och bordlades Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 1, angående fullbordad granskning af de i Stats-Rådet förda protokoll.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 14 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollet för den 7 dennes.

Föredrogos ånyo och biföllos Banko-Utskottets den 9 och 13 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 4, i fråga om afskrifning af ett vid lånekontoret i Wisby balanserat lån, tillhörande statslånefonden;

N:o 5, i fråga om afskrifning af en vid lånekontoret i Göteborg balanserad öfverränta, tillhörande statslånefonden;

N:o 6, i fråga om afskrifning af tvänne från Riksbanken utgifna så kallade odlingslån;

N:o 7, i fråga om afskrifning af Bankens återstående fordringar i Ryttnästaren C. W. Hammarskölds och Bruksegaren C. G. Johanssons konkurser; samt

N:o 8, angående afskrifning af Bankens fordran hos Gravören J. E. Åkerbergs konkursmassa.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 9 och 13 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 142, med delgifvande af Kammarens beslut öfver sednaste delen af dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 5, i anledning af motioner angående ändringar i Kongl. Förordningen den 1 April 1843 rörande prestval.

Herr Hazelius: Då samtliga de ämnen, som förekomma i de 4 punkterna utaf detta Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts Betänkande, och som afse dels rösträttigheten vid prestval, dels röstsättet och dels befogenheten för församlingarne att kalla en fjerde profspredikant, enligt min tanke hemfalla under kyrkolagstiftningen, och äro alla i kyrkolagen upptagna, kan jag icke finna annat, än att de motioner, som gifvit anledning till detta Betänkande, bort af Lag-Utskottet behandlas. Jag förstår icke hvarföre Medkammaren hänvisat dessa frågor till den behandling här egt run. Då nu emellertid saken i detta skick kommit hit, för att prövas och afgöras, kan man icke vara annat än tveksam om rätta sättet att behandla frågan. Genom ett afslag å Andra Kammarens framställning skulle man för tillfället skjuta å sido frågor, hvilka verkligen äro af ganska mycken vikt och tarfva ett afgörande; genom att åter hänvisa dem till ett Tillfälligt Utskott, tror jag icke att fullständig utredning af dessa lagfrågor kan vinnas. Att åter bifalla saken i dess ännu outredda skick synes mig vara förhastadt. För egen del vore jag benägen att biträda förslaget, åtminstone i dess hufvudsakligaste delar, men jag är icke beredd, och jag förmodar många i denna Kammarer med mig, att i allo lemna bifall, så länge frågan icke blifvit föremål för en grundligare pröfning. Kunde detta ske genom hänvisning till något Kammarens Tillfälliga Utskott, vore detta visserligen väl, men jag befarar så icke kan ske.

Herr Sæve: Andra Kammarer har här i särskilda punkter gifvit oss del af ett ganska radikalt förslag angående prestval. För min del skulle jag vara böjd att lemna församlingarne den största frihet och det öppnaste förtroende vid valet af sina pastorer, om detta blott vore förenligt med det helas väl. Men här har Riksdagen att bevaka trenne viktiga intressen, som icke böra förbises. Det första är, att församlingen måtte få sådana herdar och lärare, som på möjligaste bästa sätt kunna tillgodose deras andliga behof. Att detta icke alltid sker vid dessa valförrättningar, isynnerhet icke på landet, der själasörjaren ofta utses på grund af ett flygtigt tycke, en vacker profspredikan, ryktet om beskedlighet vid uttagande af sina inkomster och stundom ännu simplare bevekelsegrunder, är hvar och en bekant. Jag vill ej tala om de många

intriger, hemliga öfvertalelser, löften, köp, som egt rum vid sådana tillfällen, i synnerhet i vissa landsorter. Man kan derföre omöjligen hafva ett obegränsadt förtroende till församlingarnes egna val. Jag går så långt, att jag skulle anse det aldri lyckligast, om Konungen efter konsistoriernas hörande utnämnde till alla pastorater, äfven dem som nu återbesättas af församlingarne. Ty han ser saken från en högre och allmänare synpunkt och kan ej tänkas vilja annat än fullkomlig rättvisa och församlingarnes väl. Här behöfves endast den uppmärksamhet på andan af vara befordring-lagar, i synnerhet Kongl. Cirkulärbrefven af den 21 Augusti 1786 och af den 24 Januari 1811, att icke tjensteår allena, utan lärdom och insigter förenad med erfarenhet och skicklighet i tjensten af konsistorierna tagas till ledning vid förslagens upprättande.

Det andra intresset, som i fråga om prestval bör bevakas, är alla presternas tillståndiga befodringsrätt. Ty det torde knappt finnas någon ordentlig och skicklig embetsman i vårt land, som icke gör anspråk på att i sin tur blifva vidare befodrad, och som, efter att med nit och trohet hafva en längre tid arbetat på en lägre embetsgrad, ej har rätt att, om han dertill eger skicklighet, blifva uppflyttad till en högre och mera lönande verksamhet. Detsamma gäller naturligtvis äfven om prester. Skulle deras framtida befodran och välfärd bero helt och hållet af detta flygtiga tycke eller machinationer inom församlingarne och således ingen annan hafva dervid något att säga; då vore det i sanning icke godt att vara prest, och jag skulle ej undra, om den stora prestbrist, som redan är, ytterligare ökades.

Ett tredje och ej övigtigt intresse härvid är vidare upprätthållandet af prestlärdomen. Denna lärdom består ej endast deri, att denne embetsman läst latin och grekiska, utan att han i allmänt vetande står lika högt eller högre än de bildade i sin församling, samt att han eger grundliga kunskaper och sunda åsigter öfver religionsvetenskapens hela innehåll. Icke blott den enfaldige, utan äfven den bildade i församlingen har rätt att komma till honom och i religiösa ämnen få svar på sina frågor ur kristendomens hufvudkällor och enligt Guds uppenbarade ord. Han är altarelden i templet, som ej får utlockna, om ej församlingens andaktsvärma och troslif tillika skola utdö. Han är eller borde åtminstone vara lifskällan, hvarifrån ljuset, det andliga, skall utströmma öfver församlingen. Är han icke det, har han blott nit, utan egentlig skriftlärdom och utan universellare kunskaper, då förvillar han sig lätt sjelf, då förfaller, åtminstone på landet, med honom först skolan och sedan församlingen i ensidig dogmatism, pietisteri och okunnighet.

Huru motsvaras nu dessa fordringar af Andra Kammarens förslag till prestvals-förordning? »Alla, som hafva rösträtt i kyrkostämman, skola deltaga i valet och dervid hafva lika eller en röst». Men då blifva många uteslutna, som borde och kunde rösta. Jag gillar visst ej, att rösttalet bindes allena vid egendomen, vid mantal eller vid antalet af masugnar, stångjernshårdar och spikhamrar; men ej heller kan jag fästa mig vid blotta personlighetsprincipen. Jag skulle då vilja föreslå den modifikation deraf, att hufvudsakligen hvarje hushåll genom familjefadren eller familjemodren finge frambara sin röst. Men den besutna allmogen i vårt land skall svåriligen frångå grunden, att hvar och en får

rösta

rösta i mån af sin kommunalskatt eller sitt bidrag till presterskapets aflöning. Förslaget Litt. c, »att alla skola rösta med slutna sedlar» vore ett godt förslag till förebyggande af terrorism, om man kunde räkna, att alla sjelfve kunde skriva sina röstsedlar. Hvad slutligen den radikala satsen dä angår, »att nemligen församlingarne i konsistoriela pastorat må ega rätt att välja fjerde profpredikant»; så inses lätt, att medgifvandet af en sådan rätt, genom hvilken församlingen blefve den ensamt afgörande, ej står tillsammans med nuvarande kyrkolagar om indigenatsrätt, om konsistoriernas pröfning af kompetensen m. m. Motionen hade således bort hänvisas till Lag-Utskottet före dess behandling af Andra Kammaren. När detta nu ej skett, vet jag ej annat råd än att Kammaren, så vida den ej vill rent afslå Betänkandet, hänvisar det till närmare utredning af vårt Tillfälliga Utskott.

Herr Faxe: Jag anhåller att få uppläsa ingressen till författningen om prestval af den 1 April 1843. Den lyder sålunda: »Sedan Wi till ny författning om prestval låtit, genom i nåder utsedde komiterade, upprätta förslag och detsamma till Rikets Ständer vid 1828—1830 års riksdag öfverlemnade, samt Rikets Ständer derefter med ett i vissa delar omarbetadt förslag i ämnet till Oss i underdånighet inkommit, jemte anhållan, det Oss täcktes, efter föregången granskning deraf, låta en ny prestvalsförordning i nåder utfärda; så, och efter det War Högsta Domstol öfver sinstämmda förslag blifvit hörd och sig i underdånighet utlåtit, hafve Wi, efter pröfning deraf, velat i nåder stadga och förordna, som följer». Häraf visar sig, hvad som är anmärkningsvärdt, nemligen att författningen icke utkommit förr än 13 år efter det förslaget blifvit till Ständerna öfverlemnadt. Det är således klart, att denna författning icke är af kyrkolags natur, då Kongl. Majt med dess utfärdande kunnat låta anstå så länge, efter det Ständerna granskat förslaget, och följaktligen tillhöra de motioner, som blifvit väckta i afsigt att åstadkomma en förändring i författningen, ej heller Lag-Utskottets behandling.

Som jag anser frågan vara af för stor vikt att böra afslås, utan närmare granskning, hemställer jag, att den måtte hänskjutas till något af Kammarens tillfälliga Utskott, som, i händelse det anser några delar deraf röra kyrkolagstiftningen, må göra anmälan derom och föreslå de åtgärder, som beträffande dessa delar böra vidtagas.

Herr Rydin: Jag har begärt ordet med anledning af Herr Hazelli yttrande, men finner mig nu vara hufvudsakligen förekommen af Herr Faxe. Till hvad den siste talaren anförde vill jag dock tillägga, att, likasom vi inom den allmänna lagstiftningen hafva två grupper af stadganden, af hvilka den ena innehåller hvad man vanligen kallar *allmän lag* och den andra så kallade *ekonomiska förordningar*, så återfinnes inom kyrkolagstiftningen samma fördelning, nemligen *kyrkolag* och *kyrkoordning*. 19:de kapitlet 7 § i kyrkolagen innehåller det stadgande, som rör frågan om prestbefordran. Denna § omförmäler, att val vid uppkommande ledighet i prestgäll skall försiggå, och omnämmer församlingens rätt att välja, men stadgar alldeles icke *huru* valet skall ske.

Då det derföre blef af nöden att suppleras kyrkolagen i sistnämnda måtto genom meddelande af några reglementariska skrifter om valsättet, så utfärdades den nu gällande prestvalsförordningen. Denna förordning har af Kongl. Maj:t blifvit utfärdad med samma rätt, som Kongl. Maj:t påbjudit andra kyrkoordningar; och Kongl. Maj:t står det också öppet att deri vidtaga de förändringar, han anser vara nödiga. Dessa förslag till förändringar i författningen, som inom Andra Kammaren blifvit väckta, hafva af denna Kammare ganska riktigt blifvit hänvisade till ett tillfälligt Utskott; och då inom denna Kammare finnes ett Tillfälligt Utskott, N:o 2, som sysselsätter sig med frågor af närsläktad beskaffenhet, hemställer jag att denna fråga dit måtte öfverlemnas.

Herr Landgren: Innan jag går att yttra mig om sjelfva saken tager jag mig frihet att göra några anmärkningar vid sjelfva den form för denna frågas behandling, som Andra Kammaren tillåtit sig. Då man hänskjutit saken till ett tillfälligt Utskott och derefter begärt Kongl. Maj:ts omedelbara sanktion på beslutet, så lärer väl meningen vara att aldeles undandraga denna sak från kyrkomötets ompröfning, ändock att grundlagen tydligen föreskrifver att alla kyrkolagsstiftningsfrågor måste till kyrkomötet hemställas. Man har sedan uråldriga tider skiljt mellan jus circa sacra, som alltid tillkommit de världsliga myndigheterna och jus in sacra, som tillkommit de särskilda kyrkosamfundnen. Till den förra höra alla bestämmelser rörande kyrkans yttre förhållande så väl till Staten som andra trosbekännare, äfvensom rörande anslagen, som Staten gör till gudstjenstens upprätthållande. Men till jus in sacra höra alla sådana frågor som ingripa omedelbarligen i det christliga lifvet och således utgöra föremålet för egentlig kyrkolagsstiftning. Det finnes intet kyrkosamhälle, som ej räknar sättet för presters tillsättning såsom en af de ömtåligaste lifsfrågor, hvaraf församlingens välfärd beror. Att på sätt Andra Kammaren gjort behandla denna fråga som ett obetydligt ekonomimål är derföre i högsta grad olämpligt. Man har sagt att Kongl. Författningen af 1843 om prestval är en ekonomisk stadga, som blott närmare bestämmer kyrkolagens kap. 19 § 7. Men så är icke förhållandet. Denna förordning, likasom den af 1739 är en omarbetning af ofvannämnda kyrkolagsparagraf, hvilken sjelf utgör en prestvalsförordning så fullständig, som behöfdes för dessa tiders enkla och outvecklade förhållande. Hvarje omarbetning af prestvalsförordningen är således äfven en omarbetning af nämnda kyrkolagsparagraf, som jag anhåller att för Kammarens ledamöter få uppläsa:

»När någon förändring blifver m. m. (Se kyrkolagen l. c.)

Häraf synes klarligen huru orimligt det är att till tillfälliga Utskott hänvisa sådana tydliga kyrkolagsstiftningsfrågor, som ovilkorligen höra under Lag-Utskottets behandling och i hvilka Konungen icke lär kunna fatta beslut förr än kyrkomötet deröfver afgifvit sitt yttrande.

Grefve af Ugglas: Jag tror man måste medgifva, att den fråga, som här är å bane, ligger på gränsen emellan kyrkolagsstiftningen och den ekonomiska lagstiftningen. Dock föreställer jag mig, att den bör

kunna remitteras till ett tillfälligt Utskott, helst Andra Kammaren redan på sådant sätt behandlat frågan; och jag instämmer i detta afseende således med Herr Faxé.

Jag har dock egentligen begärt ordet för att yttra mig med anledning af 4 mom. i BetänkanDET, der det blifvit föreslaget, att församlingarne alltid skola ega rätt att begära sjerde profpredikant. Redan vid förra riksdagen var fråga härom väckt, och den asigt, jag vid frågans behandling uttalade, vidhåller jag ännu. Jag anser nemligen att oftast då en sjerde profpredikant kallas, valet kan anses i och med det samma gjordt, och förslaget kan då ej emotse annat öde än att blifva lagdt till handlingarne. Förhållandena kunna visserligen vara ganska olika, men det kan dock ej nekas, att vid vissa tillfällen, beträffande prestval, åtskilliga intriger gjort sig gällande och dessa kunna ej gerna förekommas på annat sätt, än att uppgörandet af förslaget och valet läggas uti olika händer. För att på en gång fasthålla denna grundsats och lemna församlingarne större inflytande än nu är förhållandet på utseendet af deras själasörjare, skulle jag härvid vilja helt och hållet omkasta den ordning som nu är stadgad. Jag ville nemligen åt församlingarne uppdraga att kalla samt att derefter uppgöra förslag uppå hvilken skulle uppföras af de tre som vid anställt val, då hvarje församlingsmedlem röstar på en, erhållit de flesta rösterna. Bland de på förslaget uppförde ville jag, på sätt redan för åtskilliga regala pastorat tillgår, att Konungen skulle uti regala, konsistorium i konsistoriela och patronus i patronela pastorat utse pastor. Dervid kan visserligen hända, att valet ej faller på den, som erhållit de flesta rösterna, men det faller dock alltid på någon, för hvilken församlingen genom en större eller mindre röstpluralitet förklarar sig. Märkas bör, att inom regala pastorat, der förslaget på detta sätt uppsättes, vanligen den utses, som fått de flesta rösterna, såvida icke några särskilda omständigheter förefinnas som tala deremot; och det synes mig vara en temligen gifven sak, att den, som får rättigheten att tillsätta pastorn, alltid skall blifva böjd för att välja den, som församlingen gifvit de flesta rösterna. På det af mig nu föreslagna sätt tror jag att, till själavårdens fromma, det afsedda resultatet lättast skulle vinnas; och jag önskar att Utskottet måtte taga detta mitt förslag i öfvervägande.

Herr Bergstedt: Jag beklagar, att ordföranden för det Kammarens tillfälliga Utskott, till hvilket det är i fråga att remittera Andra Kammarens protokollsutdrag, icke i afton är på sin plats. Han skulle då tvifvelsutan yttrat sig i ämnet fullständigare än jag kan göra det. men jag har i alla fall, såsom ledamot af samma Utskott icke velat underlåta, att, så vidt på mig beror, försöka att uppkalla några af Kammarens ledamöter till framställande af deras åsikter, såsom en behöflig vägledning för Utskottet, i händelse remiss skulle blifva Kammarens beslut. En talare här i mitt grannskap har redan framställt ett förslag af mycket genomgripande beskaffenhet. Han vänder om hela det häfdvunna skicket vid förslag och val till prestsysslor och liksom ställer pyramiden på spetsen eller åtminstone vänder han om tinglasat, hvilket torde vara en riktigare bild.

Jag är tacksam för hvad jag i detta afseende hört men önskar, att

få höra ännu många flera förmodligen från det nu framställda ganska afvikande förslag.

Jag må erkänna, att på mig har det Betänkande af Andra Kammarens tillfälliga Utskott, som med en liten förändring blifvit Medkammarens beslut, gjort ett ganska blandadt intryck. Jag finner några stora grundsatser uttalade, hvilka måhända skola förekomma denna Kammare nog dristiga men jag må så gerna bekänna fritt ut, att mig tillfredsställer ej deras tillämpning, emedan den icke blifvit utförd i sina fulla konsekvenser.

Hvad första punkten angår, så har jag deremot ingenting att invända. Tvärtom synes det mig vara särdeles önskligt att kyrkostämman en gång finge några verkligt kyrkliga saker att handlägga; ty såsom nu saken står, kan jag icke betrakta henne annat än som en förklädd kommunalstämma med sjelfskrifven ordförande, hvars befogenhet inskränker sig till att bestämna öfver kommunens utgiftsstat i hvad angår tjärstrykning af kyrkotaket, anskaffande af bårhus, inventarier och mera sådant. Rättigheten att utse ny själasörjare skulle verkliken vara en stor förbättring för institutionen. Likaså rimligt som välbefogadt anser jag hvad i andra punkten blifvit föreslaget. Hyttelag, kniphamrar, qvarnar och sågverksdelar kunna i och för sig vara ganska aktuingsvärda, moraliska personligheter, men icke äro de väl särdeles lämpliga att förfoga öfver församlingarnes själavård. Och om någon in den personliga rösträtten är på sitt ställe, så borde det väl vara i rent andliga åligganden.

I afseende på tredje punkten är jag vida mera tvehågsen. Jag vet visserligen att den slutna voteringen på några ställen anses såsom ett konstitutionellt framsteg såsom t. ex. vid val till det Brittiska underhuset, der slutna votering (voting by ballot) varit yrkad af det radikala partiet, ehuru alla voteringar inom sjelfva parlamentshusen äro öppna. Men å andra sidan tyckes här i landet och vi minnas det alla rätt väl från sistlidne riksdag — den öppna omröstningen vinna allt flera anhängare. Huru nu det alldeles opröfvade valkollegium, som här blifvit ifrågasatt, kan komma att operera är ingalunda lätt att förutse, och någon bekantskap med detta operationssätt vore likväl så önskvärd för att bestämma, hvilketdera omröstningssätt skulle vara det fördelaktigaste. För egen del hyser jag någon farhåga, att de intriger, på hvilka under föregående diskussion varit anspeladt, vare sig i form af lockelser eller hot, skulle finna ett större utrymme vid den slutna än vid den öppna omröstningen.

Den 4de punkten är den svåraste af alla. Väl är det närvarande tillståndet olidligt och det är onekligen hårdt för församlingarne att vid valet af andlige lärare vara inskränkta till ett förslag af tre personer, hvartill endast formela meriter lemna tillträde. Ingenting är därför naturligare än hvad som ofta praktiseras — att af de tre föreslagna församlingen väljer den äldsta och skickligaste på det att olägenheten må vara så öfvergående som möjligt. Grundsatsen att åt församlingarne öfverlåta en vidsträcktare valfrihet anser jag derföre fullkomligt riktigt, men med detsamma, som de erhålla frihet att kalla en fjerde profpredikant, qvarstår det gamla förslaget, hvad de konsistoriela pastoraten angår, endast såsom en tom formalitet, en verklig ringaktning mot det

högt värnadsvärda lärostandet, deraf det för ingen del gjort sig förtjent. För min egen del, ehuru jag befarar att jag i denna åsigt står temligen ensam i Kammarern, anser jag det vara hvarje församlings naturliga rättighet att välja sina presterlige embetsmän utan någon annan inskränkning än kvalifikationerna i afseende på lärdom och skicklighet i embetsutöfning. Öfver hvilka stiftsstyrelserna hafva att utöfva närmaste tillsyn. Men med en sådan rättighet för församlingarne skulle vi komma de Skottska och Holländska prestbyterierna ganska nära, medan vi å andra sidan qvarhölle den deremot stridande episkopalt Lutherska kyrkoorganisationen. Jag skulle vilja, att inom de af högre myndighet upprättade listorna på kompetenta personer de särskilda kyrkostyrelserna egde att sasom profpredikanter utan konsistoriernas inblandning inbjuda en eller flera och att församlingarne bland dem finge göra sitt val. Men så mycket har icke ens motionären begärt och följaktligen kan det icke här ifrågasättas.

Hvad som i det föreliggande förslaget förekommer mig mest otillfredsställande är indigenatsrättens qvarstående i afseende på prestsysslor, sedan den upphört att finnas till för domkapitlet. Sedan elementarlärares ansökningsrätt är utsträckt till hela riket, kan man nemligen tänka sig ett domkapitel, der ingen enda medlem är infödd i stiftet, och så kommer kanske dertill en biskop från något af universitetet eller ur Konungens rådkammare, alldeles främmande för ortens ecklesiastika förhållanden. Hvarföre skola då de underordnade nödgas vara indigener, då deras styrelse är sammansatt af alldeles främmande personer? Och sjelfva organisationen af denna styrelse är en sväfvande fråga, som snart nog torde tränga sig till sin lösning. Under sådana omständigheter finner jag det föreliggande problemet utomordentligt svårt och särdeles önskvärdt att Kammarerns ledamöter, i händelse remiss beslutas, måtte så talrikt som möjligt uttala sina åsikter. I ingen händelse, befarar jag, kan dock Utskottet komma längre än till uppställning af några principer, åtföljd af mer eller mindre talrika reservationer.

Jag har nu uttalat mina betänkligheter. Det är möjligt, att Utskottets ordförande sjelf kan hafva något förslag att framställa, som vore praktiskt och kunde i vidsträcktare mån tillvinna sig bifall; och om så är skall ingen deröfver känna lifligare tillfredsställelse än jag, men särdeles stora förhoppningar har jag icke. Den talare här i mitt grannskap, som öppnade öfverläggningen, upplyste, att den nu gällande förordningen om prestval behöfde 13 års tid från sin första handläggning hos Ständerna, tills den blef af Kongl. Maj:t fastställd — nej — att den 13 hela år hvilade hos Kongl. Maj:t, innan den slutligen såg dagsljuset; och då lär det väl icke vara mycken utsigt, att detta blygsamma Utskott skulle under 3 eller 4 seanser lyckas framställa ett på alldeles nya grunder fotadt förslag till ny författning i ämnet.

Grefve Sparre, Eric: Den siste värde talaren yttrade den önskan, att Kammarerns ledamöter måtte så mycket som möjligt gifva sina åsikter till känna i denna viktiga fråga; han antydde äfven de svårigheter, som möta för dess nöjaktiga lösning, och den omfattning, den dessförinnan kunde eller borde erhålla, samt slutade med att nämna, att i en fråga sådan som denna, hvilken man uppgifvit hafva i 13 år tillföre

varit på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, man icke hade sannolika utsigter för att under kortare tid än några Riksdagens seanser komma till nöjaktigt resultat. Förhåller det sig så, då återstår frågan: hvartill tje-
nar det att remittera detta förslag till något Utskott, vare sig ordinarie eller tillfälligt. Meningen kan väl ej vara att erhålla ett Utskotts-be-
tänkande, deri endast allmänna principer uttalas. Det är väl ett posi-
tivt resultat hvartill man vill sträfva. Om så är, anser jag en önskvärd
lösning af denna fråga ej vara att förvänta af ett tillfälligt Utskott.

I öfverensstämmelse med en föregående talare anser jag momentet
d i föreliggande förslag innefatta ett ämne tillhörande kyrkolagstiftnin-
gen och således vara af beskaffenhet, att det hör af Lag-Utskottet be-
handlas. De öfriga tre momenten omfatta frågor som stå, om jag så
får säga, på gränsen emellan kyrkolag och den ekonomiska lagstiftnin-
gen, så att jag knappt vet om de lagligen kunna af tillfälligt Utskott
behandlas.

För att nu komma till förslaget, som föreligger till afgörande, ber
jag att i omvänd ordning få börja med den sista punkten såsom den viktig-
aste. Den lyder sålunda: »att vid val till prestsysslor inom konsistori-
er pastorat församlingen, om den det önskar, må ega att begära fjerde
profpredikant med iakttagande af de vilkor, som i detta afseende för
regala pastorat stadgade äro.» Detta förslag innebär, med ett ord,
ingenting mindre än att borttaga domkapitlens rätt och inflytande vid
prestsysslors tillsättande och lägga valet af själasörjare uteslutande i för-
samlingens händer. Detta kan väl icke vara vår mening; och jag tillå-
ter mig erinra, att 1860 års riksdag beslöt en sådan förändring i för-
fattningarne om konsistoriernas åliggande vid upprättande af förslag till
prestsysslor, att, för afhjelpande af den öfverklagade olägenheten att vid
förslag till kyrkoherdebeställningar inom 3:dje klassens pastorat endast
presterlig tjensteårsberäkning lades till grund, konsistorierna derefter
jemväl skulle vid dylika förslags upprättande fästa afseende å de sökandes
skicklighet och lämplighet. Följderna af denna förändring hafva
ännu icke hunnit visa sig, och man torde böra afvakta någon tid för att
se, om icke nu antydda olägenheter härigenom blifvit i någon mån un-
danröjda: hvartill kommer, att fråga är väckt om konsistoriernas om-
bildning och lärer vara under afgörande hos Regeringen.

Under sådana förhållanden hemställer jag, om det kan vara lämp-
ligt att *nu* vidtaga den genomgripande förändring, hvarom förslag här
framställts.

I afseende på momentet *e*, deri val med slutna sedlar föreslås, in-
ser jag icke, hvarföre det nu gällande öppna omröstningssättet — för
hvilket, jag bekänner det, jag har mer benägenhet — skall borttagas och
utbytas mot det slutna, som utan tvifvel lemnar större spelrum för
intriger.

Hvad andra momentet beträffar, hvilket innehåller att vid prestval
allenast en röst bör tillkomma hvarje röstegande, så vore härom åtskil-
ligt att säga; men jag vill endast anmärka, att, då frågan om den lika
rösträtten uti de kommunala angelägenheterna i allmänhet ännu icke
blifvit löst, vet jag icke hvarföre man skall i denna speciela angelägen-
het gå en sådan lösning i förväg.

I det första momentet föreslås, att samtliga medlemmar i pastoratet,

hvilka ega rösträtt å kyrkostämman, må deltaga i prestval. Har man antagit, att församlingsmedlemmarna, utan afseende å det större eller mindre belopp hvarmed de bidraga till prestens aflöning, höra ega rösträtt, eller med andra ord infört den lika rösträtten, är det klart, att, såsom en konsekvens deraf, äfven det i detta moment föreslagna stadgande bör godkännas, men i annat fall torde det vara svårt eller mindre konsekvent att medgifva de å kyrkostämman röstberättigade samma inflytande eller rösträtt vid prestval.

Då jag emellertid ej finner förslaget i sin helhet vara af den beskaffenhet, att den fråga, hvarom det handlar, kan af ett tillfälligt Utskott lösas, och jag för min del ej önskar den löst på det sätt Andra Kammaren beslutat, synes det mig, när jag tror frågan lika väl *nu utan remiss* till det ifrågasatta tillfälliga Utskottet, som har sysselsättning nog, kunna afgöras, att det vore bäst att afslå Betänkandet, derom jag alltså hos Herr Grefven och Taluannen anhåller om proposition.

Herr Landgren: Då det icke lärers gå an att få frågan remitterad till Lag-Utskottet, sedan den af Andra Kammaren en gång remitterats till tillfälligt Utskott, så återstår för mig ingenting annat än att yrka tvärt afslag, dock icke på samma skäl som den föregående talaren, hvilken förkastade sjelfva saken. Jag tror nemligen, att det blifver en nödvändighet att ävägabrinda en reform i någon sådan syftning som Utskottet föreslagit. Men jag afslår det af formela skäl, emedan sättet, hvarpå frågan blifvit behandlad, lemna ett förderfligt prejudikat för framtiden. Jag är i allmänhet ingen vän af dessa tillfälliga Utskott, som i en viss rigtning tillsatta af den ena Kammaren operera bakom den Andra Kammarens rygg, så att hvardera Kamrarna äro i fullkomlig okunnighet om de invändningar och motiver som under debatten yppats i den andras Utskott, i hvilket någon allsidig behandling merendels icke heller kunnat komma i fråga: men isynnerhet måste jag klandra att sådana Utskott företaga sig att behandla sådana mål, som ligga helt och hållet utom deras befogenhet, såsom förhållandet är med kyrkolagstiftningsfrågorna.

En vacker dag så kan ju äfven ett sådant Utskott framkomma med nytt förslag till kateches och handbok, under åberopande att Kongl. Maj:t i fornda tider utfärdat och sanktionerat sådana utan Riksdagens hörande, om jag ej är illa underrättad, på sin höjd efter inhemtadt utlåtande af Preste-Ståndet.

Det föreliggande förslaget fordrar en mogen öfverläggning, emedan deraf beror huruvida Preste-Ståndet i framtiden skall intaga en högre eller lägre *moralisk, intellektuel och religiös ställning*. Dess verkningar skall kännas icke blott för decennier utan för århundraden. Ehuru jag önskar, att frågan så fort som möjligt måtte få en tillfredsställande lösning, så anser jag likväl detta hvarken kunna eller böra ske med uppoffring af vår konstitutionela ordning och yrkar derföre afslag.

Grefve Mörner, Julius Oscar: Jag har begärt ordet blott för att instämma med Grefve Erik Sparre. Någon nytta af frågans remiss till Utskott har jag svårt att inse, sedan den redan varit af ett sådant behandlad. Meningen med remisser till Utskott är ju att få ärendena

utredda; och man må tänka hvad man vill om beskaffenheten af den utredning denna fråga i det Tillfälliga Utskottet erhållit eller anse motionen för vidtomfattande eller inskränkt, så är dock frågan vederbörligen af Utskott behandlad. Af min granne till vänster har jag hört vackra tankar uttalas, i hvilka jag till en del instämmer, men ett Utskott, om föreliggande förslag till ett sådant remitteras, får ej vid behandlingen deraf gå utom hvad motionen innehåller eller äsyftar utan strängt hålla sig inom de af densamma angifna gränser. Det får icke idealisera eller framlägga förslag i ämnen, som icke innefattas uti motionen, och följaktligen utlåta sig hvarken om indigenatsrätten eller domkapitlens organisation eller annat sådant, hvarom min värde granne yttrade sig i sammanhang med förevarande fråga.

Hvad denna beträffar, är jag af samma åsigt som Herr Grefve Sparre. Jag har icke kunnat uppskrufva mig till den höjd af liberalism, att jag kan finna det billigt och rättvist, att trädgårdsmästaren eller en annan löntagare vid en egendom bör hafva lika mycket att säga som husbonden. Den, som betalar mer till prestens aflöning, bör billigtvis äfven hafva mer inflytande vid tillsättningen af prestsysslor.

Här är icke framställt förslag till en generell förordning utan blott en anhållan förordad, det församlingen måtte medgifvas tillåtelse att vid prestval begära en fjerde prosfredikant, om sådant önskades. Med förhållandet, sådant det nu är vid tillsättningen af prestsysslor, är jag visserligen icke alldeles nöjd, utan skulle jag vara mer benägen för ett förslag möjligen i någon mån i samma syftning som Herr Grefve af Ugglas omnämnt. Men jag må tänka detta 100 000 gånger, så är jag tvungen att hålla mig inom gränserna för den motion, hvarom fråga är.

Det har blifvit anfördt att inom församlingarne i andra länder rösträtten vid prestval är lika, men då lära väl dessa församlingar för det mesta vara så kallade fria församlingar, dit man får ansluta sig, eller hvarur man får utträda efter behag; i ett land der så icke är förhållandet, utan individen, så framt han icke vill väsendtligen ändra sina religionsåsigt, är tvungen att tillhöra en viss församling med bestämda kommunala inrättningar, och der presterskapets inflytande sträcker sig icke blott till andliga utan äfven till sociala förhållanden, der synes mig, innan en allmän jernlighet är införd, icke heller en jernlighet, som gränssar till denna, vid prestvalen kunna rimligen påfordras.

Lika med Grefve Sparre yrkar jag afslag å förevarande Betänkande.

Herr Hazelius: Då jag förra gången yttrade mig, var jag tveksam, huruvida detta Betänkande borde afslås eller hänvisas till ett tillfälligt Utskott; men då man besinnar sakens stora vikt för kyrkan, tror jag att den bör med största varsamhet behandlas, ej blott emedan så bör ske med alla frågor rörande detta ämne, utan än mer, då frågan genom sin stora omfattning djupt ingriper i kyrkans förhållanden. Efter en så föga grundlig utredning frågan i detta Betänkande erhållit, vore det förhastadt att nu antaga en så väsendtlig förändring, som här föreslagits. Jag fruktar också, att föga skulle vinnas med frågans förvisande till ett denna Kammares tillfälliga Utskott, som sannolikt ej kunde deråt egna en grundlig behandling. Jag tror nemligen, att en

hvar, som ej är prest, skall vid pröfning af denna fråga känna sig nedtryckt af det ansvarsfulla att i densamma hastigt fatta sitt beslut.

Det förslag, som nu föreligger oss, anser jag i frågans nuvarande skick icke böra antagas, och vill därför ej instämna uti, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om de ifrågasatta förändringarne i prestvalsförordningen, utan en uttrycklig önskan att kyrkomötet måtte höras. Om någon fråga företrädesvis tillhör kyrkomötet, är det denna, och jag kan ej tänka mig, att den skulle afgöras med kyrkomötets förbigående, hvilket synes mig vara afsigten med en underdånig skrifvelse af det innehåll, Andra Kammaren för sin del antagit.

På dessa grunder, men icke af motvilja för sjelfva saken, utan tvärtom i djup känsla af dess framtida betydelse, finner jag mig föranlåten att yrka afslag å Andra Kammarens beslut.

Herr von Gegerfelt: Flera föregående talare hafva framhållit denna frågas vigt och ansett förändringar i Kongl. Förordningen angående prestval och andra dithörande förhållanden vara af ett oafvisligt behof påkallade; att frågan ej bör lösas på det sätt, Andra Kammaren beslutat, derom torde vi alla vara ense. Må vara att ett tillfälligt Utskott ej skulle kunna lyckas att på den korta tid, som står till dess förfogande, afgifva ett fullt antagligt förslag i ämnet, så torde dock dermed böra göras ett försök, helst hvarje sådant otvifvelaktigt komme att föra frågan ett steg framåt: och vi hafva redan ett tillfälligt Utskott N:o 2, som omfattar de bästa krafter, hvaröfver vi hafva att förfoga i detta hänseende. Äfven om vissa delar af det föreliggande förslaget är af beskaffenhet, såsom en talare påstått, att de höra till kyrkolagstiftningen och böra af Lag-Utskottet behandlas, så är ju Kammaren oförhindrad att, sedan det tillfälliga Utskottet afgifvit sitt Utlåtande afslå dessa delar. Att, såsom samme talare yrkat, förvisa ärendet till Lag-Utskottet lärer väl med afseende å den ordning, i hvilken detsamma hänskjutits till Kammarens afgörande, ej lagligen kunna ske.

På dessa skäl anhåller jag om remiss af detta Betänkande till tillfälligt Utskott.

Herr von Geijer: Jag har noga afhört diskussionen i denna fråga och dervid funnit att de ledamöter af Kammaren, hvilka före mig haft ordet, yttrat sig i frågan på ett sätt som visar, att de föreställt sig, det Medkammaren till alla delar bifallit de uti här föreliggande Utskotts-betänkande gjorda förslag. Jag får därför upplysa, att enligt protokollsutdraget från Medkammaren har Medkammaren gjort en väsendtlig modifikation uti Utskottets förslag i sjerde punkten.

Den nämnda punkten, oklar sådan den står i Betänkandet, (såsom föregående talare påvisat) har blifvit det ännu mera genom den förändring Medkammaren låtit den undergå, och jag kan ej tillstyrka bifall till densamma.

De 3 föregående punkterna anser jag, lika med nästföregående talaren, vara af den vigt och beskaffenhet, att de lämpligen böra till ett tillfälligt Utskott öfverlemnas, hvarom jag alltså anhåller om proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven

och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att den förevarande frågan skulle för vidare utredning hänvisas till ett tillfälligt Utskott och dels att Andra Kammarens i frågan fattade beslut måtte afslås; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på frågans hänvisning till ett tillfälligt Utskott, hvarvid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag å Andra Kammarens beslut i frågan, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; hvarefter och sedan proposition på frågans hänvisning till ett tillfälligt Utskott förnyats samt med blandade ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som vill, att Andra Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5, angående ändringar i förordningen om prest-val, skall hänvisas till ett Tillfälligt Utskott, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammarerna Andra Kammarens i frågan fattade beslut.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 28;

Nej — 24.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 9 och 13 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 149, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 15, med anledning af Herr S. Rosenbergs motion om underdänig framställning till Kongl. Maj:t, att arfvode till löntagande riksdagsman för vikaries aflönande icke må af statsmedel utbetalas.

Herr von Geijer: Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att den af Medkammaren beslutade underdäniga skrifvelsen — tydd efter orden — innehåller begäran om upphörande för framtiden af någonting som icke egt eller kunnat ega rum. Den underdäniga skrifvelsen skulle nemligen innehålla en anmälan till Kongl. Maj:t, »att något arfvode till riksdagsman för vikaries aflönande under den tid, han sjelf bevisar riksdag, icke hädanefters må af statsmedel utbetalas, enär innehafvande lön bör och kan till detta ändamål användas». Det är ju klart, att, när en tjenstemans tjänst förrättas af vikarie, är det till denne sednare och ej till tjenstemannen sjelf som vikariatsarfvodet utbetalas. Medkammarens beslut rörande den ifrågavarande underdäniga skrifvelsen syftar således på någonting helt annat än det som i skrifvelsen uttalas. Vikariatsarfvode till den som förrättar en tjenstemans tjänst har

blifvit utbetald och måste fortfarande utbetalas vid alla de tillfällen, då tjänstemannen är af riksdagsmannabefattning hindrad sjelf tjenstgöra och för tjenstens upprätthållande en annan behöfver i hans ställe förordnas.

En helt olika fråga är, huruvida tjänstemannen i sådant fall skall kännas skyldig afstå en del af sin lön till den hans tjenst förrättar.

De nu gällande författningarne rörande löneafdrag för tjänsteman, hvilken icke förrättar sin tjenst, äro särdeles invecklade. För hvad indelta arméens tjänstemän angår innehålla dessa författningar principiellt olika föreskrifter i fråga om de tjänstemän hvilka fingo löneförhöjning vid 1857 års riksdag och de hvilka qvarstå på gammal aflöningsstat. Jag skulle kunna påvisa, hurusom författningarne om löneafdrag äro ställda i så litet sammanhang med aflöningsstaterna, att i vissa fall en officer vid artilleriet, när han icke är tjenstgörande, kännas skyldig afstå en del af sin ordinarie lön, men får behålla under tiden sina s. k. tjenstgöringspenningar oafkortade.

Författningarne rörande löneafdrag för tjänsteman, som är hindrad att sin tjenst förrätta, tala således vid en revision. Men härom är ej fråga nu. Under den tid nya Riksdags-ordningen varit gällande, hafva riksdagsmän, som bevisat riksdag, fått under tiden vidkännas afdrag af sina löner. Huruvida författningarne dertill gifva anledning lemna jag derhän.

Men jag anser det vara, om ej rent af orimligt, åtminstone högst olämpligt att, på sätt Medkammaren vill, bestämma genom allmän författning, det tjänsteman, som är riksdagsman, sjelf skall aflöna sin vikarie. Minst lärer väl en sådan författning kunna rimligtvis ifrågasättas för tjänsteman, som valts till riksdagsman i Andra Kammarerna och således icke haft rättighet att valet sig afsäga. Jag hemställer värdsamt, att Kammarerna afslår Medkammarens förslag.

Herr von Gegerfelt: Jag är en af dem, som i följd af min riksdagsmannabefattning är förhindrad att under riksdagstiden bestrida min tjenst och på grund af särskildt regeringsbeslut är befriad från skyldigheten att af den ordinarie lönen afstå något mer eller mindre åt den, som förordnats att i stället uppehålla tjensten. Då jag således bidragit att tillskynda Staten den förlust, som af motionären ansetts icke allenast »kännbar» utan äfven »förhatlig», ämnar jag icke för egen del uttrycka någon åsigt eller framställa något yrkande i sjelfva saken eller deltaga i dess afgörande, vare sig genom votering eller på annat sätt. Men af denna min ställning finner jag mig icke förhindrad utan snarare uppfordrad att göra några anmärkningar angående frågans formella behandling. Motionen innehåller ett temligen skarpt, till och med bittert klander öfver ifrågavarande regeringsbeslut, hvilka motionären ej ens tvekar att stämpla såsom grundlagsvidriga.

Utskottet har med hänvisning till de af motionären anförda skäl tillstyrkt bifall till motionen, och Andra Kammarerna har bifallit hvad Utskottet sända tillstyrkt. Jag fruktar, att ett sådant bifall, så vidt det finge afse motionen i dess helhet, skulle gå väl mycket in på Konstitution-Utskottets område och till och med en bit derutöver. Förbiser man åter motiverna och håller sig blott till det föreslagna beslutet, under antagande att detta afser endast en förändring i gällande lag, så

måste man anse det tillfälliga Utskott, som behandlat frågan, hafva inkräktat på Stats-Utskottets gebiet. Motionären har ej lyckats påträffa och Utskottet synes ej ens hafva brytt sig om att efterforska några i ämnet gällande författningar. Sådana finnas dock, men jag tviflar högeligen, att grundlagsenliga vägen till ändring deruti är den, hvarpå förevarande motion lyckats ända till denna Kammarer framkomma. Af förut antydda skäl vill jag icke framställa något yrkande utan endast hafva gjort dessa anmärkningar till det afseende Kammarer kan finna dem förtjena. Det blir i allt fall tillfälle att återkomma till denna fråga, när det s. k. Decharge-betänkandet förekommer till behandling.

Herr Rydin: Hvad den fornela delen af frågan beträffar, så instämmer jag med Herr von Gegerfelt deri, att Riksdagen icke kan bifalla förslaget, sådant det blifvit framställt, eller innehållande att Riksdagen skulle besluta i frågan och hos Kongl. Maj:t anmäla detta sitt beslut, hvilket derefter skulle lända till efterrättelse för Kongl. Maj:t. Riksdagsbeslut i denna form kunna endast framställas i statsregleringsfrågor och några andra, der Riksdagen ensam eger beslutande rätt. Men denna fråga är icke såsom sådan behandlad och kan således ej heller medföra beslut i nu föreslagna form. Men äfven om man betraktar frågan såsom ett önskningsmål, och anser att Riksdagen bör besluta skrifvelse till Kongl. Maj:t, kan jag ej biträda förslag härom. Här finnes nemligen gällande lag i afseende på afdrag af embetsmannalön vid tjenstledighet, som af Rikets Ständer vid 1860 års riksdag, med anledning af en nådig Proposition, pröfvades, och enligt hvilken öfverlemnades åt Kongl. Maj:t att för särskilda fall bestämna, om och när afdrag skulle ega rum för tjänsteman, då han ej utöfvade sin tjenst. Detta afdrag är dock beräknadt till högst $\frac{1}{4}$ del af lönen. Då Kongl. Maj:t nu fått en sådan pröfningsrätt, bör man icke ingå med förslag, som innebära inskränkning af Kongl. Majts rätt för vissa särskilda fall, innan man gjort klart för sig, hvilka bestämningar inom andra områden böra i sammanhang dermed ske. Den nu väckta frågan berör utom statsregleringsfrågor jemväl grundlagen.

Riksdags-ordningen föreskrifver, att en riksdagsman icke får hindras från utöfvandet af sitt kall. Det frågas då, om man är berättigad att för en tjänsteman, som tillika är representant, lägga hinder i vägen mera än för någon annan hvilket blir en följd för embetsman som får vidkännas afdrag af sin lön.

Riksdagsmannaarivodet kan nemligen ej anses inbegripa ersättning derför. Det är att betrakta dels såsom en ersättning för kostnaden för vistelsen på annan ort, dels såsom en ersättning för åtagandet af det mödosamma kallet, allt efter olika förhållanden närmande sig det förra eller sednare slaget af ersättning. Af våra riksdagsmän i Andra Kammarer uppbäres arfvodet hufvudsakligen såsom ersättning ur förra synpunkten af landsortens riksdagsmän, ur sednare synpunkten af Stockholms riksdagsmän. Hvad Första Kammarer angår, hvilken bildas af dem, som förutsättas hafva på en gång det intresse för det allmänna och den ekonomiska ställning, att de utan arfvode sköta riksdagsmannakallet, bör rättvisan fordra, att de ej drabbas af någon särskild, ekonomisk förlust genom riksdagsmannakallets utöfning och de uppoffringar i öfrigt dermed äro förenade.

Vill man vara rättvis i sina anspråk på den enskilde medborgarens uppoffringar för det allmänna, bör ej heller den ene riksdagsmannen mera än den andre drabbas af ekonomiska umbäranden. Så skulle fallet blifva om ifrågasatt förslag godkändes. Embetsmän skulle försättas i en sänre ställning än öfrige medlemmar af Representationen och tyngre drabbas af kostnaden. Genom antagandet af ifrågasatt förslag skulle dock icke allenast detta blifva följden, utan äfven inträffa, att en del af embetsmännen hårdare drabbades än en annan. Aflönings-sättet är nemligen ganska olika för olika embetsmän. Vissa af dem hafva fast lön, andra fast lön och tillika sportler, och andra åter viss fast lön jemte tjänstgöringspenningar. De tjänstemän, som hafva viss fast lön utan sportler och tjänstgöringspenningar, äro de, som af det ifrågasatta stadgandet hårdast skulle drabbas; dock ej alla. Förhållandet är nemligen med vissa tjänster, att de kunna skötas utan vikarie, och för innehafvarne af dessa tjänster skulle riksdagsmannakallet således icke förorsaka någon uppoffring. Om man sökte göra sig reda för hvilka inom denna Kammare skulle komma att vidkännas afdrag af lön, så skulle man finna, att det icke vore de, som hade de största lönerna, emedan dessa personer vanligen ej få vidkännas något afdrag. Bland de medelmättigt aflönade blifva professorerne befriade från allt afdrag enligt de akademiska statuten, som föreskrifva, huru deras embeten skola uppehållas under deras frånvaro. Domrarne, hvilkas förnämsta inkomster bestå i expeditionslösen, godtgöra vanligen sina vikarier efter enskild öfverenskommelse och behöfva ej vidkännas afdrag af fast lön. I afseende å prästerne är genom lag bestämdt, huru mycket de skola betala sina adjunkter eller vice pastorer och lönen beräknad med hänsyn till dylika förekommande arfvoden åt biträden. Den olägenhet, som drabbar desse tjänstemän är således ringa eller ingen. Militärerne behöfva ej heller utgifva något vikariatsarfvode, såvida icke genom generalordres särskild person förordnas att förrätta tjänsten, men vanligen kunna, genom ett lämpligt afpassande af semester, äfven desse embetsmän undslippa afdrag. Ledamöterna i Hofrätterna och kollegierna, läkare och skollärare äro således de enda, som skulle tillskyndas någon egentlig förlust genom antagande af det ifrågasatta förslaget.

Kan nu en sådan lag anses rättvis, som först och främst sätter embetsmännen i en sänre ställning än andra medlemmar af Representationen, och ibland embetsmännen hufvudsakligen kommer att tynga på den klass, som, i afseende å löneinkomster blifvit mindre väl lottad? Härtill kommer slutligen, att Stockholms embetsmän skulle få ett företräde jemförelsevis med andra embetsmän, som få vidkännas kostnad för vistelse på en främmande ort.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag derföre afslag å Andra Kammarens inbjudning.

Grefve Sparre, Eric: Oansedt att detta förslag vittnar om en småaktighet, som jag hoppas ej skali gillas af Första Kammaren, förekomma så många skäl som tala emot förslaget, och som af föregående talare blifvit anförda, att jag anser mig kunna utan något ordande i saken helt enkelt yrka afslag. Representationen behöfver såväl biträde af embetsmännen, att man ej för dem bör försvåra inträdet i denna Kam-

mare eller genom afdrag på lönen tvinga dem att afträda från representantkallet.

Jag vill dessutom tillägga ett skäl, det nämligen att, då grundlagen stadgar såsom ett vilkor för valbarhet i Första Kammaren en årlig inkomst af 4.000 R:dr, så skulle följden af förslaget genomförande lätt kunna blifva, att en embetsman med lön till nämnda belopp icke skulle blifva valberättigad, emedan, efter det afdrag skett till vikarien, inkomsten icke uppginge till det bestämda minimum.

Grefve af Ugglas: Jag instämmer med Herr Rydin uti yrkandet om afslag, och finner mig dertill så mycket mera föranledd, som antagandet af det ifrågavarande förslaget skulle, på ett sätt som grundlagen icke afsett, inskränka valbarheten till representant i denna Kammare.

Efter härmed slutad öfverläggning blef Andra Kammarens i frågan fattade beslut, uppå gjord proposition, af Första Kammaren afslaget.

Föredrogs änyo Andra Kammarens den 9 och 13 dennes bordlagda protokollsutdrag, N:o 150, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 21, angående Herr Johannes Anderssons från Elfsborgs län motion om indragning af Öfveringenjörstjensten vid General-landtmäterikontoret samt om förändrad arbetsordning för nämnda embetsverk.

Herr Faxe: Andra Kammaren har af det skäl, att motion blifvit väckt om åtgärders vidtagande till minskning af utgifterna för den civila administrationen i allmänhet, och när ovisst vore, huruvida det särskilda Utskott, som fått i uppdrag att behandla samma motion, hinner under innevarande riksdag fullborda den omfattande utredning, som är föremål för dess arbeten, bifallit det nu föredragna Utlåtandet, å hvilket jag deremot, just af samma skäl, samt när omreglering af General-landtmäterikontoret verkstälts så nyligen, som år 1864, då den sista Landtmäteri-instruktionen utkom, tillstyrker afslag.

Herr Wærn: Stats-Utskottet har, i anledning af en, inom denna Kammare väckt, till Utskottet remitterad motion, om indragning af andre Landtmätaretjensterne i riket, yttrat sig på följande sätt i 4:de punkten under Sjette Hufvudtiteln:

»Stats-Utskottet, till hvars behandling denna motion blifvit hänvisad, har, med afseende derå att inom åtskilliga provinser skiftesarbetena kunna anses i det närmaste afslutade och således en betydlig minskning i behovet af landtmäteritjenstemän inom kort är att förvänta, icke kunnat förbise vigten af frågan om en förenklad organisation af landtmäterikorpsen. Men då vederbörande myndigheter ej haft tillfälle att i frågan sig yttra och ärendet i öfrigt ej erhållit nödig utredning, föranlättes Utskottet med anledning af ofvannämnda motion endast hemställa, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t

täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida och på hvad sätt en förändrad organisation af landtmäterikorpsen i riket må kunna genomföras, så att desse tjenstemäns antal icke blifver större än hvad behovet kräfver; samt att Kongl. Maj:t täcktes i nåder besluta, att, intilldess denna organisationsfråga kan varda slutligen afgjord, andre landtmätaretjensterna må endast på förordnande tillsättas.»

Mig synes, att sannå skäl, som talade därför, att andre landtmätaretjensterna skulle tillsättas endast på förordnande, verkligen också tala för den nu ifrågavarande saken. Det är bekant, att under sednare åren målens antal i General-landtmäterikontoret betydligt förminskats, och de måste ännu ytterligare minskas, enär skiftena för hvarje är blifva färre. Det är också känt, att detta embetsverk från början blifvit tilltaget i alltför stor skala med sin chef, sekreterare, öfveringeniör, fiskal, aktuarie, sina fyra ingeniörer och tvänne amanuenser. Jag tror således, att, sedan öfveringeniörens befattning med geografiska karteverket upphört, de göromål, honom numera, enligt den förnyade landtmäteriinstruktionen af den 6 Augusti 1864, älligga, utan ringaste olägenhet kunna fördelas emellan och fullgöras af de vid Landtmäteri-kontoret anställda ingeniörerne. Men då jag icke är säker på, att de ordalag, som i Andra Kammarens ifrågavarande Utlåtande blifvit använda, äro de lämpligaste, vill jag icke yrka bifall till detsamma. Jag hemställer dock, enär jag önskar framgång åt sjelfva förslaget, att Kammarerna måtte till tillfälligt Utskott remittera den ifrågavarande motionen.

Herr Storckenfeldt: Öfveringeniören tillhörde enligt 1827 års landtmäteri-instruktion *äisynnerhet* att genom geometriska kartors transporter och sammansättning söka fullborda rikets geografiska karteverk.»

Detta utgjorde i första rummet och hufvudsakligast nämnde tjenstemans älliggande.

Bearbetandet af dylika geografiska, eller, som de numera kallas, ekonomiska kartor, blef 1859, genom ett Kongl. Bref, öfverflyttadt från General-landtmäteri-kontoret till ett särskildt ekonomiskt karteverk; i och med detsamma upphörde ock den egentliga betydelsen af öfveringeniörstjensten i General-landtmäterikontoret.

Emellertid har man derefter sökt bereda denna tjenst någon skenbar betydelse genom att till densamma hänföra nya älligganden; så öfverflyttades från 1855 års slut den så kallade föredragningen af de mål, som ingeniörerne skola utarbета, från nämnde tjenstemän till öfveringeniören. Vidare tillades öfveringeniören, genom 1864 års landtmäteri-instruktion, följande nya älligganden:

1:o. Föredragning af mål, som röra justeringen, aktuariens, ingeniörernes och justerarnes tillsättande, hvilka mål förut tillhört sekreterarnes föredragning;

2:o. Förandet af matrikel, samt befordrings- och afgångsförteckning öfver kontorets få tjenstemän samt justerarne, hvilket likaledes tillhört sekreterarne, som det ännu älligger att föra matrikel öfver hela den öfriga landtmäteri-staten;

3:o. Att förrätta den vid kontoret förefallande justeringen, hvilken, enligt den till år 1865 gällande instruktion, kunnat uppdragas åt hvilken tjänsteman som helst vid kontoret.

Huruvida man genom dylika åtgärder kunnat göra öfveringenjörstjänsten behöflig, sedan den förut förlorat sin betydelse, torde ej vara svårt att bedöma.

För mig synes det vara klart att denna tjänst numera utan någon olägenhet kan undvaras, och att den derföre, så snart som möjligt, bör indragas.

Vi hafva under gårdagen vid frågan om landtmätaren Rybergs pensionering funnit hursom landtmäteri-chefen mycket värderar verksamheten hos sina underlydande, då han på grund deraf att Ryberg varit i hög grad verksam, tillstyrkt dess pensionerande med ett belopp, som vida öfversteg det, som för en väl känd och aktad landtmätare, men som ej på samma sätt varit verksam, förordades, hvarföre man kan hoppas att samme chef ej skall vilja motsätta sig indragning af tjänster, der intet finnes att uträtta.

Jag tillstyrker Utskottets förslag.

Grefve Mörner. Julius Oscar: På det att den fråga, som blifvit uti Andra Kammarens nu föredragna Tillfälliga Utskotts Betänkande behandlad, må blifva så noga som möjligt pröfvad, finner jag Herr Wærns förslag, att ett inom denna Kammarer tillsatt Tillfälligt Utskott borde taga frågan i ytterligare öfvervägande, vara särdeles välbetänkt; och jag anhåller derföre, att Kammarer måtte bifalla hvad Herr Wærn sålunda föreslagit.

Herr Säve: Efter den utredning, Andra Kammarens Tillfälliga Utskott egnat denna fråga, och i synnerhet efter de ytterligare upplysningar, som nu blifvit lemnade af Herrar Wærn och Storckenfeldt, är det temligen klart, att öfveringenjörstjänsten numera är öfverflödig. De göromål, denna tjänsteman älgga, hafva före år 1855 till största delen blifvit af ingenjörerne bestridda, och de kunna ock utan någon olägenhet för framtiden af dem bestridas. Då förhållandet är sådant, så vore det besynnerligt, om vidare omvägar skulle behövas, än att, såsom Andra Kammarens Tillfälliga Utskott föreslagit, i underdänig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att nu lediga öfveringenjörstjänsten i rikets General-landtmäterikontor måtte till en början lemnas obesatt, samt att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida denna tjänst skulle kunna indragas.

Jag anhåller derföre, att Första Kammarer ej remitterar denna sak till nytt Utskott, utan bifaller hvad Andra Kammarer för sin del beslutat. För begge Kammarer bör det ju vara en verklig fägnad, om de i något rimligt fall kunna bespara statskassan en onödig utgift.

Herr Bergstedt: Jag är i det väsendtligaste förekommen af Herrar Wærn, Storckenfeldt och Säve; men jag ber att få påpeka några ytterligare skäl, som tala för öfveringenjörstjänstens indragning. Då öfveringenjörer förlorade sin ursprungliga befattning med rikets geografiska karteverk

karteverk, så, och på det att han icke skulle blifva utan all sysselsättning, plockade man till honom en del af ingeniörernes arbeten. Desse hade förut åtnjutit fördelen att få föredraga sina memorial direkte inför chefen. Men numera tillgår denna föredragning på det sätt, att en af ingeniörerne utarbetar först memorialet, hvilket af denne vördsam samt öfverlemnas till öfveringenjören, som derefter vördsamt föredrager det för chefen. Öfveringenjören har dessutom skyldighet att handlägga justerings- och adressmål. De förra föranleda vanligen icke till någon åtgärd, annat än att nya likare utsändas när de gamla äro bristfälliga; men de sednare, hvilka röra inkomna anmälningar om förändrade bostäder för landtmätare, fordra en komplicerad och mycket intressant behandling. De förändrade adresserna skola först bokföras i en s. k. adressbok. Detta är ingalunda nog; de skola derefter föredragas för chefen. Herrarne tro måhända, att det dermed är gjordt. Ingalunda, ty först sedan memorialet blifvit justerat och påteckning derå blifvit af chefen verkställd, får det fortsätta sin vandring till arkivarien, som detsamma qvitterar och införer i diariet. Jag har endast velat, till hvad förut blifvit anfördt, meddela dessa små upplysningar om beskaffenheten af de öfveringenjören äliggande göromål, och då det väl är uppenbart, att dessa kunna af öfriga inom General-landtmäterikontoret anställda tjänstemän med all erforderlig omständighet bestridas, anhåller jag, att det nu föredragna Betänkande måtte af Kammaren bifallas.

Herr Hazelius: Jag har visserligen icke något emot denna tjänstens indragning, men det skulle vara lärorikt att få veta, hvarföre så stora bemödanden sättas i gång just för denna, mer än för andra öfverflödiga tjänsters indragning. Jag tager nemligen för afgjordt, att den är öfverflödig, då indragningen synes önskas från sjelfva embetsverket. Jag önskar då också, att, derest indragning sker, hela lönebeloppet måtte komma statsverket tillgodo, och att ej, såsom ofta sker, det, genom någon kanal, letar sig tillbaka. Tillika önskar jag, att samma nitiska bemödanden, att bli af med öfverflödiga tjänster, måtte göra sig gällande såväl inom alla embetsverk, som inom landtmäterikontoret.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels antagande af Andra Kammarens i frågan fattade beslut, dels att frågan skulle för vidare utredning till ett Tillfälligt Utskott hänvisas och dels afslag å Andra Kammarens beslut i ämnet; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på antagande af Andra Kammarens beslut, hvarvid svarades ja och nej i blandning, sedermera proposition på frågans hänvisning till ett Tillfälligt Utskott, då svaren likaledes utföllö med blandade ja och nej; samt slutligen proposition på afslag å Andra Kammarens beslut i ämnet, hvilken proposition besvarades med många nej jemte några ja; hvarefter och sedan proposition på antagande af Andra Kammarens beslut förnyats samt med blandade ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Riksd. Prot. 1868. 1 Afd. 2 Band.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, till kontraposition vid voteringen antagit frågans hänvisning till ett Tillfälligt Utskott, uppsattes och justerades följande voteringsproposition.

Den, som antager Andra Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 21, angående väckt motion om indragning af öfveringeniörstjensten vid General-landtmäterikontoret. röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, hänvisar Kammaren denna fråga till vidare utredning af ett Tillfälligt Utskott.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 23;

Nej — 26.

Föredrogs änyo Andra Kammarens den 9 och 13 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 151, med delgifvande af Kammarens beslut i anledning af dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 24, öfver motioner af Herr J. A. Åstrand (N:ris 255 och 256) och af Herr Johan Erickson (N:o 296), angående åtgärder till jagtens fredande, för så vidt beslutet rörde Herr Åstrands tvänne motioner.

Grefve af Ugglas: Enär Kammaren alltid förut, då hemställanden från Andra Kammaren utgjort föremål för dess pröfning, hänskjutit dessa till ett Tillfälligt Utskott, får jag nu yrka, att förevarande fråga må, i öfverensstämmelse med nämnda praxis, jemväl hänskjutas till Tillfälligt Utskotts behandling.

Herr von Gegerfelt: För mig synes denna fråga så klar, att jag anser någon vidare utredning deraf icke vara behöflig. Enligt gällande landstingsförfattning, hafva landstingen rätt att ingå till Kongl. Maj:t med framställningar i frågor, som röra länet. Endast sådana lagstiftningsåtgärder, hvilka äro för hela riket gemensamma, äro härifrån undantagna. Jag tviflar dertill icke, att, om något landsting skulle till Kongl. Maj:t inkomma med förslag till ordnande af jagten i länet, Kongl. Maj:t skulle upptaga en sådan framställning. Något särskildt stadgande i detta afseende är således icke behöfligt. Men, om jag åter skulle hafva misstagit mig i min uppfattning, så afser förevarande förslag en ändring i landstingsförfattningen. En sådan ändring kan likväl ej ävägbringas i den ordning, hvori denna fråga förekommit. Det är ej nog, att i afseende på ändring i samma författning Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t med en underdänig *begäran*; Riksdagen måste nemligen i sådana fall för sin del besluta. Huru man än ser denna sak, kan jag ej finna något skäl att bifalla första delen af detta Betänkande. Hvad

deremot andra punkten vidkommer. så tror jag, att den deri föreslagna förändringen är synnerligen nyttig; och får jag fördenskull yrka, att densamma måtte af Kammaren bifallas.

Friherre von Otter: I afseende på första punkten ber jag att få instämma med Herr von Gegerfelt. I afseende på andra punkten vill jag nämna, att, ehuru 1864 års Jagtstadga i allmänhet verkat mycket godt, så finnes deri dock ett stadgande, som på jagten haft ett synnerligt menligt inflytande. Detta stadgande är 4:de mom. i 16 §, hvilket innehåller: »Finare giller eller snaror må ingenstädes under tiden från och med den 16 Mars till och med den 10 Augusti utsättas eller, derförrinnan utsatta, bibehållas». Detta lofgifvande af snarors och gillers begagnande under viss tid af året har, åtminstone i mellersta Sverige, verkat högst menligt. Vi voro nog förut öfversvämmade af snarutläggare, men deras ofog var dock ej då legaliseradt; och denna omständighet gjorde, att man då lättare än nu kunde förhindra det onda. Jag vet väl, att det ej är jordegarna, utan löst folk, som utlägga dessa snaror, men ett stort hinder för förekommande af denna oloffliga jagts idkande ligger deruti, att deras begagnande i allmänhet ej är i lag förbjudet, och att man således på en främmande persons mark ej kan saklöst upptaga dem, då de påträffas. Jag vet ställen i Småland, der hela tunnsäckar af dylika snaror blifvit upptagna, och der det onda, som dessa snaror gjort, verkligen varit oberäkneligt. Jag skulle för min del hafva önskat, att deras begagnande ej heller tillätes i Norrland och Dalarne, men jag känner ej tillräckligt förhållandena i dessa trakter för att kunna tillförlitligt bedöma frågan härom. Men i det öfriga Sverige anser jag ett förbud mot dem vara af synnerlig vikt, och jag får derföre tillstyrka att Första Kammaren måtte förena sig med Andra Kammaren i antagande af Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts förslag i denna del så lydande: Finare giller eller snaror må icke för det vilddas fångande begagnas utom Norrland och Dalarne, och der endast under för jagt lofgifven tid». Jag är för min del öfvertygad om nyttan och nödvändigheten af ett dylikt stadgande, och jag tror att frågan härom är så tillräckligt utredd att någon ytterligare förvisning af densamma till Utskott ej torde behövas.

Herr Faxé: Hvad den första punkten beträffar, så synes mig densammas antagande olämpligt. Jag tror nemligen det ej vara i sin ordning att stadga bestämmelser, hvilka skulle kunna föranleda olika jagtlagar inom hvarje olika land-tingsområde. Hvad deremot angår den sista punkten om användande af giller och snaror, ber jag att få upplysa derom, att inom Jönköpings län råder en allmän klagan öfver dylika jagttygs begagnande. Jag medger dock, att de mest användas af sådana personer, hvilka äro till jagt oberättigade: men just derföre, att dylika don få begagnas, är det svårt att skilja, om begagnandet sker med rätta eller är obehörigt. Det är derföre också svårt taga upp sådana, när man påträffar dem: men icke destomindre hafva i nämnda län tusentals sådana blifvit upptagna. Då jag för min del tror, att de medföra vida mera skada än gagn, får jag tillstyrka bifall till Andra Kammarens beslut i denna del.

Herr Lilliehöök: Jag förenar mig med Friherre von Otter och yrkar bifall till hvad han föreslagit.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att, då de båda delar, hvaraf Andra Kammarens beslut bestod, gjorts till föremål för skiljaktiga yrkanden, komme delning af propositionen att ega rum; och hade, hvad först beträffade Andra Kammarens beslut i anledning af Herr Åstrands motion N:o 256, det blifvit yrkadt, dels att frågan skulle för vidare utredning hänvisas till ett Tillfälligt Utskott, och dels att Andra Kammarens beslut måtte afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på frågans hänvisning till ett Tillfälligt Utskott, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag å Andra Kammarens beslut, hvilken proposition med ja besvarades.

Efter förmälan, att hvad åter angick Andra Kammarens beslut öfver Herr Åstrands motion N:o 255, det hade yrkats, dels att frågan skulle hänvisas till ett Tillfälligt Utskott och dels att Andra Kammarens beslut måtte antagas; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på frågans hänvisning till ett Tillfälligt Utskott, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på antagande af Andra Kammarens beslut, som med ja besvarades.

Efter föredragning af Andra Kammarens den 9 och 13 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 152, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 25, med anledning af väckt förslag om förändring i nu gällande Jagtstadga; blef Andra Kammarens i ämnet fattade beslut af Första Kammaren antaget.

Föredrogs änyo och bifölls Bevillnings-Utskottets den 11 och 13 dennes bordlagda Betänkande N:o 9, i anledning af väckt motion om särskild beskattning å tillverkning af maltdrycker för afsalu.

Föredrogs änyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 11 och 13 dennes bordlagda Utlåtande N:o 10, i anledning af gjorda anmärkningar emot Utlåtandet N:o 4, om ändring i gällande föreskrifter rörande tiden för allmänna vägars lagning och grusning.

Herr von Gegerfelt: Då denna fråga sista gången förevar, yttrade jag någon tvekan om lämpligheten af att mer än hittills betunga de väghållningsskyldige genom att betaga dem rättigheten att utföra väghållningsarbetet på de tider, som de kunde anse för sig lämpligast. Jag uttalade äfven den åsigt, att, då de väghållningsskyldige otvifvel-

aktigt äro sjelfva de, som mest begagna sig af vägarne, så och om de nöjde sig med att om sommaren åka i gruset, borde man ej förmena dem det. Dessa åsikter vunno ej någon sympati hos Kammaren, och jag håller ej heller mera på dem. Om nu inskränkningar i väghållningsskyldiges rätt att grusa sina vägar när som helst måste ske, så böra de väl ändock ej tilltagas större än som behöfves. Utskottet har föreslagit, att väglagning bör ske »tidigt på våren eller sent på hösten». När man nu talar om »tidigt» och »sent», så förutsätta dessa uttryck en mellantid, d. v. s. man indelar årstiden i tre delar. Utskottet inskränker således tiden för väglagning till blott en tredjedel af våren och en tredjedel af hösten. Jag tror för min del, att det afsedda ändamålet vunnas, om man begagnade endast orden »våren» och »hösten». Såsom förklaring på sitt nyssnämnda stadgande har Utskottet tillagt: »så att under sommaren icke annan väglagning än den, som till följd af utskärningar eller andra tillfälliga brister, hvilka genast böra afhjelpas, må vara tillåten». Konseqvensen af det förrestadgandet hade väl ändock rätteligen bort vara ett förbud mot väglagning, icke blott under sommaren utan under de återstående delarne af året.

I ingressen till förslaget säger Utskottet, med anledning af anmärkningar, som blifvit framställda mot Utskottets förra förslag, att Utskottet icke ansett nödigt i författningen intaga någon bestämmelse derom, att nu gällande stadganden komme att förblifva gällande för de särskilda orterna intilldess efter förordningens utfärdande annan tid för väglagningen varder för orten i behörig ordning bestämd, enär Kongl. Maj:t icke lärer underlåta att, vid författningens utfärdande, derom förordna». Det är nu visserligen godt och väl, att Kongl. Maj:t kan afhjelpa de brister, som förefinnas i Riksdagens författningsförslag, men deraf följer väl ej, att man bör med vett och vilja låta dylika brister passera. Och en brist är det onekligen att begära, det Kongl. Maj:t skall upphäfvä en lag och öfverlemnä åt Konungens Befallningshafvande att stifta en annan, som ej förr än efter en längre tid, eller sedan ett landsting hållits, kan komma till stånd, och under tiden låta landet i detta hänseende vara laglöst. Jag har af dessa anledningar försökt att uppgöra ett annat redaktionsförslag, deri ej något visst lagbud formuleras, utan Riksdagen endast uttrycker sin åstundan om ändring i vissa delar af nu gällande bestämmelser. Genom ett sådant förfarande undviker man derjemte att upprepa åtskilliga, fran äldre författningar bibehållna, mindre lämpliga uttryck angående stadganden, i hvilka ändring ej blifvit sökt. Mitt förslag lyder sålunda: »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla det Kongl. Maj:t täcktes i de genom Kongl. Brevet den 30 Juni 1818 gifna föreskrifter meddela sådan ändring, att allmänna vägarne årliga fyllning och grusning komme att verkställas å de tider Konungens Befallningshafvande, hvar inom sitt län, egde att, efter landstingets hörande, för länet i dess helhet eller särskilda delar af detsamma bestämma».

Jag anhåller om proposition på bifall till detta mitt förslag.

Grefve Sparre, Eric: Den siste värde talaren har emot förevarande förslag egentligen anmärkt, dels att der står *tidigt* på våren och *sent* på hösten, dels ock att Utskottet ej föreslagit några bestämmelser,

om huru det skulle tillgå under tiden från utfärdandet af den begärda författningen, tilldess landstingen hunnit sammanträda och Konungens Befallningshafvande fattat beslut i ärendet. Hvad först angår frågan om de klandrade ordalagen, ber jag att få erinra, att dessa ordalag funnos i 1790 års förordning, hvilken genom den nu gällande förordningen af 1818 upphäfdes. Det var med denna förordning af 1818 så, som, ty värr. med mången annan af de författningar, hvilka Kongl. Maj:t under de första decennierna af 1809 års statsskick, på framställning af Representationen, utfärdade, att den var ganska illa redigerad. Då derföre inom Utskottet 1790 års författning granskades fann Utskottet densamma vara i allmänhet så bra och, i jemförelse med 1818 års författning, så väl redigerad, att Utskottet ansåg det vara bäst att helt enkelt, med upphäfvande af sistnämnda författning, återgå till 1790 års bestämmelser. Just dessa orden »tidigt» och »sent» äro väl valda. Jag har så mycket mera erfarenhet derom, som i det län, jag tillhör. Konungens Befallning-hafvande vid ett tillfälle, af förekommen anledning, låtit efterhöra bland länets innebyggare, hvilka tider de ansågo vara för väglagning lämpligast, och länsboerna, med anledning häraf, i vissa delar af länet angifvit våren såsom sådan, i andra delar hösten. Nu inträffar det emellertid, att, om väglagningen, hvilken, på grund af dessa svar måste antagas lämpligast gå för sig under de nämnda årstiderna, icke verkställes *tidigt* på våren eller *sent* på hösten, så skulle grusningen komma att ega rum på tider, då vägarne eljest voro torra och utan olägenhet farbara.

Herr von Gegerfelt yttrade vidare, att man borde öfverlåta åt de väghållningsskyldige att grusa sina vägar, när de ville. Jag befarar dock, att detta stadgande ej skulle komma att lända våra vägar till mycket fromma. Ty vår allmoges, som väl utgör pluraliteten af väghållningsskyldige, har i allmänhet ej mycket sinne för bekvämlighet och sätter just icke stort värde på goda vägar. Utgår man från denna af Herr von Gegerfelt uttalade princip, skulle konsekvensen fordra, att all kontroll öfver väghållningen borde borttagas, hvilket väl ej någon kan anse vara fullt lämpligt.

Hvad beträffar andra punkten af Herr von Gegerfelts anmärkningar, att nemligen den föreslagna författningen saknade bestämmelser om förfaringssättet under tiden från dess antagande, till dess den komme att trädas i gällande kraft, får jag erinra, att det torde vara tillräckligt för Representationen att i en fråga, sådan som denna, för Regeringen tillkännagifva de principer, som Representationen vill för sin del godkänna och sedan åt Regeringen öfverlåta omsorgen om författningens redigerande.

Det af Herr von Gegerfelt framställda redaktionsförslag, hvilket innefattar blott en ändring i 1818 års författning, var jag till en början ganska benägen att antaga. Men då, såsom jag redan nämnt, jag, efter noga granskning af samma författning, fann densamma icke allenast i de delar, hvori Herr von Gegerfelt föreslagit ändring, utan äfven i öfriga delar, deri ändring ej blifvit föreslagen, vara illa redigerad, ansåg jag det bäst att söka få en helt ny författning, mot hvars så väl innehåll som form några hufvudsakliga anmärkningar ej kunde framställas.

Jag har, såsom jag tror, nu vederlagt de skäl, som blifvit å mot-

sidan anförda, och, såsom jag hoppas, ådagalagt Utskottets förslags företräde framför Herr von Gegerfeldts.

Jag får derföre sluta med att yrka bifall till Utskottets framställning.

Herr Odelberg: Då, såsom bekant är, lagstiftningen angående underhåll af vägar för närvarande är föremål för Kongl. Maj:ts nädiga pröfning samt, beträffande en del af väghållningsskyldigheten, Proposition blifvit vid innevarande riksdag afgifven, och det är ganska möjligt, att Riksdagen redan nästa år kan förvänta ett förslag till fullständig lag i ämnet; så skulle jag tveka att bifalla ett förslag till partiella förändringar i nu gällande lagstiftning rörande väghållningsskyldigheten, äfven om detta förslag vore efter min tanke tillfredsställande. Men då nu härtill kommer, att de stadganden, som Utskottet här framlagt, enligt min tanke, hvarken äro billiga eller lämpliga, kan jag så mycket mindre biträda Utskottets åsikter. Utskottets förslag afser nemligen att beröfva väghållningsskyldige den frihet, de nu ega, att under tiden mellan vår och höst grusa sina vägar. Det är visserligen sannt, att väglagning, sådan den nu vanligtvis eger rum, med påförande af grus blandadt med större och mindre stenar, blir, om den sker sommartiden, för de vägfärande synnerligen besvärande; men en sådan väggrusning är otjenlig och besvärlig under hvilken tid af året den än må företagas. Jag förutsätter också, att de olägenheter, som vägbyggnadsarbetet om sommaren föranleder, skulle kunna i betydlig mån afhjelpas, om vederbörande, hvilka hafva tillsyn om vägarne, bättre uppfyllde sina skyldigheter. Det torde också vara att hoppas, att de väghållningsskyldige i allmänhet inom en icke alltför aflägsen framtid skola komma till bättre insigt om sättet för vägars grusning och rengörning, hvilken sednare åtgärd, ehuru hittills i Sverige nästan okänd, är utan tvifvel lika nödvändig för vägens underhåll, som grusningen. Jag kan för min del ej medgifva, att den åsyftade förändringen skulle komma att medföra någon nytta, och yrkar derföre afslag å Utskottets förslag härutinnan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande Utlåtande; dels af Herr von Gegerfeldt, att Kammarén måtte fatta ett så lydande beslut: »att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i de genom Kongl. Brevet den 30 Juni 1818 gifna föreskrifter meddela sådan ändring, att allmänna vägarne ärliga fyllning och grusning komme att verkställas under våren eller hösten å de tider Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hvar inom sitt län egde att, efter landstingets hörande, för länet i dess helhet eller särskilda delar af detsamma bestämma»; och dels slutligen, att Utlåtandet skulle af Kammarén afslås.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utlåtandet och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs änyo Första Kammaréns Tillfälliga Utskotts den 11 och

13 dennes bordlagda Utlåtande N:o 11, i anledning af gjorda anmärkingar emot Utlåtandet N:o 7, om ändring af 20 § Jagstadsagan.

Herr von Gegerfelt: Jag ber om ursäkt, att jag har anmärkning-
gar att framställa mot redaktionen af äfven detta Betänkande. Utskot-
tet säger nemligen i sitt förslag: »Vill någon erhålla sådan belöning,
uppvisse roffogeln eller huden af rofdjuret för kronofogde, länsman, stads-
fiskal, skogs- och jägeritjensteman eller, der behofvet sådant påkallar
och Vår Befallningshafvande pröfvar nödigt, annan af Vår Befallnings-
hafvande dertill förordnad lämplig person.» Nu är det temligen tydligt
att meningen varit det uttrycket »der behofvet sådant påkallar och Vår
Befallningshafvade pröfvar nödigt» skall hänföra sig till förordnandet och
ej såsom ordalydelsen bestämdt innefattar till uppvisandet. Till undvik-
ande af denna oegentlighet har jag försökt att omredigera förslaget.
Det borde, efter min åsigt, lyda sålunda: »Vill någon erhålla sådan be-
löning, uppvisse roffogeln eller huden af rofdjuret för kronofogde, läns-
man, stadsfiskal eller skogs- och jägeritjensteman och tage hans intyg,
att roffogeln eller rofdjuret inom riket dödats samt att roffogelns föt-
ter eller örönen af rofdjurshuden blifvit i hans närvaro afskurna. Vår
Befallningshafvande ege ock att förordna annan lämplig person att så-
dana intyg meddela, der det nödigt pröfvas. Den utfästade belöningen
må hos närmaste kronouppbördsman eller Vår Befallningshafvande emot
intygets aflemnade uppbaras». Jag anhåller om proposition på bifall till
detta mitt förslag.

Friherre Beck-Friis: Oaktadt det är ganska troligt, att, såsom
Utskottet äfven antagit, de misstag hos vederbörande kronofogdar, läns-
män eller ordförande i kommunalstyrelser, hvilka framkallat ifrågava-
rande motion, varit ofrivilliga, så får jag likväl tillstå, att dessa ofri-
villiga misstag hafva åtminstone i södra Sverige mot förevarande del
af Jagstadsagan framkallat ett betydligt missnöje. Detta missnöje har
 varit fullt befogadt: ty af de premier, som utbetalats för uppgifna duf-
hökar och hönshökar, hafva åtminstone nio tiondedelar utgifvits för bi-
vråkar och allmänna vråkar. Dessa sednare foglars nytta är allmänt
 erkänd och bevisad. Sedan nemligen, genom utbetalande af premier,
räfvarne blifvit i södra Sverige utrotade, hafva inga andra djur än vrå-
kar och ugglor funnits, som kunnat föra krig mot skogsmöss och råttor.
Nu hafva emellertid äfven vråkarne blifvit nära nog utrotade, och till
 följd häraf hafva skogsmössen på sista tiden tagit en sådan öfverhand,
att kulturen af löfskog i vissa orter gjorts nära nog omöjlig. Jag med-
 gifver, att det är ganska svårt att skilja vråken från höken, och att för-
 den-skull de öfverklagade misstagen äro synnerligen lätta att begå. Den
 olägenhet, som ligger häruti, blir dock ej häfd genom Utskottets före-
 varande förslag, snarare tvärtom. Hos ordförandena i kommunalstäm-
 morna eller länsmännen kan man i allmänhet ej rimligtvis begära den
 kännedom i zoologi, som erfordras för att vara betryggad mot dylika
 misstag. Jag vågar derföre framkomma med ett förslag, som skulle åt
 Konungens Befallningshafvande öfverlemnna att utse de personer, åt hvilka
 meddelandet af de ifrågavarande intygen kunna anförtras. Med bibehållande af den sednare delen af Utskottets förslag, ville jag, att början

af förslaget skulle få följande lydelse: »Vill någon erhålla sådan belöning, uppvisse roffogeln eller huden af rofdjuret för den person, Vår Befallningshafvande förordnar, tage hans intyg och» etc. Jag tror, att genom ett sådant stadgande äfven den olägenhet skulle kunna undvikas, som för närvarande ligger deri, att genom Jagtstadgans nuvarande bestämmelser de särskilda distrikten gjorts alltför stora. Konungens Befallningshafvande kan nemligen, efter mitt förslag, förordna två eller flera personer iom hvarje härad, alltefter häradets storlek. Jag anhåller om proposition på bifall till detta mitt förslag.

Herr Munthe: I sjelfva saken har jag ej något att anmärka mot bifall till Utskottets förslag; men då det synes mig, att den redaktion, som Herr von Gegerfelt föreslagit, är bättre än Utskottets, får jag för min del förena mig med honom.

Grefve Sparre, Eric: Jag har ej deltagit i utarbetandet af redaktionen utaf detta förslag, emedan, då detta arbete förehades, jag ej var i Utskottet tillstädes. Jag instämmer i allo i de af Herr Gegerfelt framställda anmärkningar. Hvad Baron Beck-Friis' yttrande angår, så medgifver jag gerna, att de bestämmelser i Jagtstadgan, som han klandrat, verkligen äro af beskaffenhet att kunna föranleda betydliga olägenheter. Det är en allmän regel i naturen, att det ena djuret förtär det andra, och roffäglarne hafva, äfven de, sin bestämmelse. Det är således ett misstag att sätta premierna för deras dödande för höga. Jag fruktar emellertid, att, då ingen motion i syfte af ändring härutinnan blifvit vid denna riksdag väckt, något nu deråt icke kan göras. Det är likväl ännu ej för sent att väcka en sådan motion; ty frågan hör, såvidt jag kan finna, till dem, hvilka kunna framkastas när som helst under riksdagen. I afseende på det förslag, som Baron Beck-Friis väckt derom, att de personer, som hade rätt att utfärda betyg, angående dödade rofdjur, skulle inskränkas till vissa af Konungens Befallningshafvande förordnade, ber jag att få anmärka, att desse personer måste vara ganska många, på det att de, som söka dem, ej skola nödgas gå för långa vägar, och att det måhända torde möta svårigheter att finna personer, som vilja åtaga sig detta uppdrag. Man måste äfven, efter mitt förmenande, kunna antaga, att våra embetsmän i allmänhet ega tillräcklig underbyggnad för att med lätthet kunna inhemta de kunskaper, som äro för ifrågavarande ändamål erforderliga. Jag yrkar bifall till Herr von Gegerfelts förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende å förevarande Utlatande, hvars antagande utan förändring ej blifvit af någon ledamot begärdt, hade yrkats dels af Herr von Gegerfelt, att Utskottets förslag måtte bifallas med följande förändrade lydelse: »Vill någon erhålla sådan belöning, uppvisse roffägeln eller huden af rofdjuret för kronfogde, länsman, stadsfiskal eller skogs- och jägeritjensteman, och tage hans intyg att roffogeln eller rofdjuret inom riket dödats, samt att roffägelns fötter eller öronen af rofdjurshuden blifvit i hans närvaro afskurna. Vår Befallningshafvande ege ock förordna annan lämplig person att sådana intyg

meddela, der det nödigt pröfvas. Den utfästade belöningen må hos närmaste kronouppbördsman eller Vår Befallningshafvande mot intygets aflemnande uppbäras»; och dels af Friherre Beck-Friis, att förslaget måtte antagas med följande förändrade lydelse: »Vill någon erhålla sådan belöning, uppvisse roffägeln eller huden af rofdjuret för den person Vår Befallningshafvande förordnar, tage hans intyg» etc. (lika med Utskottets förslag).

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets förslag oförändradt, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på förslaget antagande med den af Herr von Gegerfelt påyrkade förändrade lydelse, då svaren utföllo med många ja jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs änyo och bifölls första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 11 och 13 dennes bordlagda Utlåtande N:o 12, med anledning af väckt motion, att bevis, som meddelas för erhållande af belöning för dödade roffoglar och rofdjur, skola utan lösen utfärdas.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Lag-Utskottets den 13 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring i 1 Kap. 1 § och 2 Kap. 1 § Rättegångs-balken;

N:o 13, i anledning af väckta motioner om ändring i Kongl. Förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 Maj 1855; samt

N:o 14, i anledning af väckta motioner om inskränkning i tiden för utsökande af fordran för utborgade handelsvaror och för auktionsinrop.

Friherre Raab, Adam: Ehuru det är långt från mig att vilja fälla något klandrande omdöme om det skyndsamma sätt, hvar på Herr Grefven och Talmannen ledt våra förhandlingar, tillåter jag mig dock vördsamt hemställa, huruvida det kan vara lämpligt att, såsom hittills skett, plena hållas hvarenda dag. Det blir nemligen, med ett sådant förfaringssätt, en ren omöjlighet för Kammarens ledamöter att med tillbörlig uppmärksamhet följa med ärendenas gång. Jag är visserligen öfvertygad, att alla de beslut, hvilka vi under denna vecka fattat, varit välbetänkta; men genom en alltför stor brädska skulle det kunna blifva en möjlighet att någon gång motsatsen inträffade. Jag tror derföre att det läge mindre väda i att fördröja riksdagens afslutande med tre eller fyra dagar, än att utsätta sig för möjligheten af ett förhastande. Det torde vidare tillåtas mig att anmärka, att en stor del af de personer, hvilka fått det dyrbara förtroendet att vara representanter i denna

Kammare, antingen bekläda embeten. hvilka upptaga en del af deras tid, eller också hafva vidsträckta, enskilda affärer, som taga deras verksamhet i anspråk. För dessa återstår således en ringa om ens någon del af tiden mellan plena för studerandet af de under våra förhandlingar förekommande frågor.

Jag har med denna min framställning icke äsyftat att väcka något nytt förslag utan anhåller endast. att de äsigter jag här uttalat, måtte i protokollet förvaras.

Herr Grefven och Talmannen förmälde, att, sedan det genom Kammararens beslut blifvit afgjordt, att den från Andra Kammararen delgifna frågan om ändringar i Kongl. Förordningen, angående prestval, skulle till ett Tillfälligt Utskott hänvisas, Herr Grefven och Talmannen nu finge hemställa, att frågan måtte öfverlemnas till det Kammararens Tillfälliga Utskott, som egde att behandla frågor rörande undervisningsväsendet.

Ropades ja.

Vidare hemställde Herr Grefven och Talmannen, att frågan om indragning af öfveringenjörstjensten vid General-landtmäterikontoret, skulle öfverlemnas till behandling af det Tillfälliga Utskott, till hvilket Herr Storckenfels motion, N:o 8 m. fl., blifvit hänvisad; hvilket jemväl bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.